

H I D

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

MEGJELENIK TIZSZER ÉVENTE

TARTALOM:

Ember Zsigmond: A vojvodinai falukutatás eddigi tapasztalatai

Szabó Mihály: Telecska

Jerković Jelica: Be a városba! (novella)

Kiss Flórián: Vojvodina történetének vázlata

Laták István: Nevetünk (vers)

Hajdú Vilmos: A kispolgárság történelmi tapasztalatai

M. P.: Levél

Zala János: Franciaország és a kisebbségek

Távoli országok: Japán

Kalmár István: Egy bús-fiatal megvigasztalására

VILÁGSZEMLE

FIGYELŐ: Az Ifjúsági Mozgalom — A munkabérek és az alkalmazott munkások Vojvodinában — Rokkantság, aggkori és haláleseti munkásbiztosítás — A nemzetközi íróelit a kultúra védelméért — Tizenennyolc ország fiatalsága a párizsi békemanifesztáción — Fényes Samu — Szemle — Szemelvények

Szerkesztői üzenetek

K. S., Belí Manastír. Beküldött versével kapcsolatban elmondjuk azt, amit kötelességünk elmondani. Nagyon örülünk minden olyan levélnek, mely bensőséges melegséggel való mellékállásról tesz tanúságot, minden baráti segítő szónak, amely ernyesztő munkánkba felúdit és megerősít. Örömmel vesszük azt, ha nem csak intellektueli kézből, de ipari, sőt fölmunkás-kézből is jó, közlendő anyagot kapunk. De egy nagyon komoly szempontot kell figyelem előtt tartani: a dolgozók haladószellemű írásainak, művészetének, a polgári írások, művészetek színvonalát, szépségben, művészi erőben, egyszóval tökéletességben, nem csak utól kell érnie, de túl is kell szárnyalnia. A dolgozók művészete külön kell hogy legyen, mint a polgárságé, mert hatni csak akkor tud. Márpedig az Ön verse, ezt őszintén meg kell mondani, tagadhatatlan becsületes jószándéka mellett, még nem ér fel arra a magaslatra, amelyet már a dolgozók széles e világon kiverekedtek irodalmuk, művészetük számára. — A polgárság olykor parasztírokat, meg különféle östehetéseket fedez fel magának, (akit azután el is ferdít-bolondít!) csodálkozva azon, hogy a dolgozók is nagy

tehetségeket emelnek ki soraikból. Mi ezt természetesnek tartjuk. A világ legnagyobb művészei, írói, (akiket a polgárság is elismer) jórésztben a szegény dolgozók gyermekei. És éppen, mert ilyen tekintélyes helyet foglal el a dolgozók munkája a világ kultúrtermelésében, képviselnünk, őriznünk és fejlesztenünk kell az itteni haladó kultúrmunka színvonalát. Csiszoltabb, kiforrottabb, kevesebb jelszóval és több mélységgel megalkotott írásokat kell nyilvánosságra hoznunk és kérnünk munkatársainktól. Próbáljon versírása mellett rövidebb prózai leírásokat készíteni. Irja meg életének nehéz szakaszait, környezete életmódját, munkahelyzetét, kenyérküzdelmét és súlyos kordokumentumot nyújthat egy kisebb-ségi helyzetű dolgozó életmódjának megismeréséhez. Bekapcsolódhat falukutatói akciónkba is, amely munka város-, üzem- és életmódkutatássá szélesíthető (pl. közöltünk a HID-ban egy bánáti szegényparaszt írását a cukorrépatermelésről). Ha efélét ír segítségünkre lehet a világosság itteni fejlesztésében. Reméljük, hogy még találkozzunk levelével, írásával.

H. J., St. Moravica. K. D., Martonos. Olvassák el a fenti üzenetet.

Ujítsa meg előfizetését!

A HID postatakarékpénztári csekkszámlája:

58297

A HID előfizetési díja:

Jugoszláviában: Egy évre 30'—, félévre 16'—, negyedévre 9'— dinár.
Egyes szám ára 3'— dinár.

Magyarországon: egy évre 4'— félévre 2'—, negyedévre 1'— pengő.
Egyes szám ára: 40 fillér.

Franciaországban: egy évre 20'— fr., félévre 10'— fr.,
negyedévre 6'— fr. Egyes szám ára 2'— fr.

A VOJVODINAI FALUKUTATÁS EDDIGI TAPASZTALATAI

Három hónappal ezelőtt közöltük a HID falukutató mozgal-
mának első kérdőívét és most be kellene számolnunk az eddigi
eredményekről. Nem indítottuk ezt az akciót túlsok illúzióval,
hiszen nem sorsoltunk ki házat vagy földet a kérdőívekkel kap-
csolatban. Tudtuk, hogy számolni kell közömbösséggel, nemtörő-
domséggel. De lefokozott igényeink és csökkentett várakozásaink
dacára is nagyon kevés az, amit kaptunk. Többre taksáltuk olva-
sóinkat. Több felelősségre, több munkára, több megértésre számí-
tottunk. Pedig az a pár beküldött jelentés, néhány riport a faluról
és annak életéről, mutatja, hogy mennyi új gondolatra, ösztönző
kutatásra, helyes irányú munkára és nagyszerű megismerésekre
lehetne alkalom és mód a falukutatás.

A vakációzó tanulóifjúságnak nagyszerű alkalmat adhatott
volna ez a munka arra, hogy miután az egész tanév ideje alatt
elméleteik között oly messze állnak, kiszakadnak falujok, népük
életéből, itt újra bekapcsolódhatnak annak problémáiba és ezeket
a problémákat konkrétizálják és rendszerezék. Mi érdekli a tanuló-
ifjúságot, ha népének alapvető problémái nem, annak a népnek
élete, sorsa, amelynek gyógyítói, tanítói akarnak lenni. A szünet
végefelé jár, — milyen képét viszik el a falunak, a népnek, elmé-
leteik tanulmányaik közé? Milyen gyógmódot tanulnak majd, ha
nincs diagnózisuk, ha nem ismerik a betegségeket?

A dolgozó ifjúságnak a nyár nem nagyon alkalmas arra, hogy
ilyen munkával is foglalkozzék megerőltető mezei munkája közben.
Válasz azonban mégis inkább tőlük jött, mint a jobban ráérő tanuló-
ifjúságtól. És ha még ezentúl válaszra, az eddigieket kiegészítő
munkára gondolunk, akkor órájuk számítunk. A mezei munka vé-
geztével lesznek még sokan, akik előveszik a kérdőívet, a kérdé-
sek lényegébe hatolnak és a kérdések mögött felrajzolódik majd
előttük a dolgozó nép helyzete és sorsa.

Első általános tapasztalatunk tehát a megnevezés. Második
a félreértés. Olvasóink nagy része falukutatói akciónkat úgy lát-
szik olyan statisztikai adatgyűjtő munkának fogta fel, amit mint
egy sportot üzünk. Gondoltunk a kérdőív kibocsátásakor arra,
hogy nehéz dolog lesz a kérdésekben vázolt helyzetkép kidolgo-
zása, de igyekeztünk utasítást adni arranézve, hogy hogyan lehet
és kell ezt a munkát elvégezni. Utasításainkat úgy látszik nem
nagyon vették figyelembe olvasóink. Kevés kivétellel a kérdőívek
kitöltését egy ember végezte egyedül. Még ha teljesen megbízható
adatokat küldött is be és teljes elismerést érdemel is munkája,
nem igazolhatjuk ezt a módszert. Több szem többet lát és több
kéz többet végez. Közös munka egyrészt, munkamegosztás más-
részt — alapfeltétele az ilyen munkának. Le kellene szokni arról,
hogy kizárólag egyéni munkát végezzünk. Közös utánajárás, együt-
tes megbeszélés eredménye sokkal jobb. Ha a három kérdéscso-
portot minden községben az ifjúság felosztja egymás között, azzal
hogy bizonyos idő után mindegyik beszámol a munkájáról, — a
munka könnyebbé válna és eredményesebb is lenne.

Mennyivel gazdagabb volna Vojvodina tudományos irodalma, ha 25—30 község helyzetképét megcsinálhatnánk és mennyi tapasztalattal és megismeréssel lehetne gazdagabb az az ifjúság, amely ezt a munkát elvégezte. A napilapok, szórakoztató hetilapok hemzsegnék rejtvénypályázatoktól, keresztrejtvényektől, sakkfeladványoktól — a mi szellemi tornánk nem üres szalmacséplés, falukutatói akciókkal mozgékonyabbá akarjuk tenni a szellemet, közelebb hozni a reális élet szükségéinek megismeréséhez, de ugyanakkor életviszonyaink megismerése által a rossz mából a jobb holnapba vezető utat is keresni.

Ez a közös, együttes munka nem jelenti azonban azt, hogy el akarjuk hanyagolni a kiválóbb egyéni tehetségek és képességek fejlesztését. Sőt egy ilyen munka ad legjobb alkalmat és lehetőséget a magukban tehetséget érzők csatlakozására. Mindenki van bizonyos megfigyelőképeség, csak annak kifejezésre jutását a környezet és a társadalmi körülmények sokszor teljesen elfojtják. A Vojvodinának is meglehet valahol Móricz Zsigmondja, Veres Pétere, Pavao Miškinája, vagy Szolohovja — csak lehetőségeik nincsenek a kibontakozásra. Egyelőre túlsókötő erő fojtja el őket. De már első falukutatói cikkeink nyomán érkeztek be igen szép és hasznos írások, egy-kettő közülük impresszív erejű, élelátásról tanúskodó, realizmussal írott riportmunka.

Tévedés tehát azt gondolni, hogy a falukutatás csak a kérdőívek pontos kitöltéséből áll, — örömmel vennénk minden kérdőív kíséretében egy-egy a község életét jellemző riportot. Vagy legalább mindenki beszámolna azokról a gondolatokról, amelyek benne a falukutatás munkája közben felmerültek. A számok pontosan és híven kifejezhetik egy község vagy város létkörülményeit, a valóságos élő élet azonban egy szabad gondolatársításokat megengedő szociális riportban könnyebben jellemezhető. A modern magyarországi szociográfiai munkák bizonyítják, hogy a kettő egyesítéséből milyen tökéletes mű jöhet létre.

A beérkezett kérdőívek egy részét sajnos igen hiányosan kitöltve kaptuk meg. Több esetben a III. kérdéscsoportot, a „birtokviszonyokat” teljesen válasz nélkül hagyták, holott erre elsőrendű szükségünk volna. Az osztályviszonyokat legjobban a birtokrendszerből, a birtokok egymáshoz való számarányából, a község földjének eloszlásából ismerhetjük meg. Nem is haladhatunk tovább újabb kérdőíveinkkel addig, amíg ilyen alapvető kérdésekre nincs megfelelő válaszunk. Az ezután végzendő munka és a még beküldendő kérdőívek kitöltése alkalmával erre tehát sok gondot kell fordítani.

A HID olvasóinak nagyobb megértésébe, több gondjába, felelősségteljesebb munkájába ajánljuk tehát még egyszer akciókat. A HID olvasótábora a falukutatás munkájával egy közös mű építéséhez hordja a téglákat. Úgy végezze mindenki a munkáját, hogy ez az annyi jószándékkal, gonddal, türelemmel végzett munka

ne legyen hiányos. Egy-egy adattal, egy kis utánjárással, egy megvilágosító gondolattal mindenki járuljon hozzá. Kiki gondoljon arra, hogy az ő személyes részvételétől és munkájától függ a vojvodinai ifjúság ezen akciója.

Ember Zsigmond

TELECSKA

Szabó Mihály telecskai földmunkás küldte be az alábbi írást ezekkel a kísértő szavakkal: — „Tisztelt szerkesztőség, a HID falukutatósi mozgalmához írtam egynéhány kis részletet és én látom, hogy ez nem mind ami a mi falunkban van, de mert munka után este írogattam a nagyobb részét és nem foglalkozom írással, maguk dolgozzák föl, úgy, ahogy az jó legyen . . .”

Teljes és eredeti egészében hozzuk ezt az eleven reális írást, azt hisszük az olvasók is úgy találják majd, hogy nem volt szükséges az átdolgozás.

A jelenlegi Telecska községet 1883-ban alapították, Pusztakula nevű kincstári pusztán. Az első meg szállók, akik magyarok voltak, csak Kulának nevezték, hivatalos neve Bácsgyulafalva volt. A községet 500 telepes szállta meg, legnagyobb részben Bánátból jöttek és csak elenyésző kis részben Bácskából. A telepések, azt lehet mondani, száz százalékban szegények voltak, annyira, hogy még a mindennapi kenyérrel sem rendelkeztek. A Tiszán való átkelést úgy oldották meg, hogy egyszerűen átúsztak rajta. A telepítéssel járó sok huzavonát nem tudom részletesen leírni, mert azok, akik érte fáradoztak, már rég nem találhatók az élők között. A község telepítésének első napja 1883. október 29., melyet most is ünnepelnek, mint „karó” ünnepet. Hogy hogyan kezdte meg a község lakossága itt a gazdálkodást kenyér nélkül, pénz nélkül és minden olyan anyagi eszköz nélkül, amire szüksége volt, mindjárt az építkezések igazolták. Abból a kukoricaszárból készítettek kunyhót, melyet itt ezen a földön találtak és így húzták át a tétet.

A község telepeseinek telek-nagysága különböző ígéretek dacára nagyon szűk lett. Többféle verzió volt, 25 kat. hold, 16 hold s a végén összesen 8 kat. hold lett. A nyolc holdat sem mindjárt, hanem csak 4 holdat kaptak és csak egy pár év múlva kapták meg a másik négy holdat. Az akkori telepések csak magyarok és római katolikusok voltak, így szokásokban és mindenben, amijük akkor volt, alig volt köztük különbség. A község összes területe 500 telepesre 4914 hold föld, 800 szögöl volt egy porta, vagyis egy házhely, melyet akkor 50 forintért mindjárt meg kellett váltani. A telepek 50 évi törlesztésre szóltak. Tekintve a telepések helyzetét, ezenkívül a megalakult község terheit is és a föld terméketlen voltát, hitelképtelenségüket, a nyomor messze túlnőtt minden képzeleten.

Az egyszerű putrik sokáig azt bizonyították, hogy a lakosság legnagyobb része nem sokáig bírja a nélkülözéseket. A kilencvenes

években már megkezdődött a nagy menekülés a szélrózsa minden irányába és helyükbe a szomszédos Krnjaja községből jöttek töke-erősebb német telepesek, akik 4—5 telepet is összevásároltak és jobb házakat építettek. A földeket is jobban művelhették és mind jobban megerősödtek gazdaságilag. A községnek volt még mintegy 650 hold községi földje, részben szántó, legelő és nádas, melyet a lakosság bérletben használt. Jelenleg a jelentéktelen nádason kívül mind az agráré, mely elvette és nem a község földnélküli lakosságának adta.

Az ezerkilencszázas években a magyar telepesek egy része, már akinek a földje jobb minőségű volt, szintén fejlődni kezdett és átvette a földet azoktól, akik nem tudták azt törleszteni. Azok, akiknek meg kellett a földtől válniuk, nem sokan maradtak itt. Hogy a falu nem omlott össze, annak tulajdonotható, hogy nagybirtok végeláthatatlanul terült el körülötte. Mintha csak ez lett volna a telepítés célja, ellátni őket olcsó munkaerővel, mert itt mindenki rá volt szorulva és mindig olcsóbb napszámost lehetett kapni, mint bárhol ma is.

A falu a putriépítésről lassan áttért a földszintes alacsony, nádfedelees, egyablakos házépítésre, amely a tűzesetek sorozatát tette lehetővé és csak a jobb módúakat birta ez cseréptetős polgáriasabb házak építésére. Van azonban a faluban sok háznélküli kétkézi munkás is, aki házbérben lakik és csak napszámból él, akiknél mindennapos a reménytelenség. Az egész környéken a mi falunkban történt a legkevesebb házparcellázás.

A falu a telecskai dombok olyan részén épült fel, amely minden közlekedési lehetőségtől el van vágva. Az egyik vasútvonal 6 km., a másik 4 km. távolságban van, köves utunk nincs. A község lakosainak száma 3353, földje 4914 hold, melyből a szomszédos Krnjaja község polgáraié, több mint egy harmad. Így egy-két holdas földterület nagyon sok van a határban, tulajdonosaiknak persze olcsón kell dolgozniuk, hogy legalább tengődjenek. Falunk ipara igen minimális, legtöbb benne a kocsmá, kereskedés van 11, az iparosok, mesteremberek mind foglalkoznak mezei munkával is. Segéd csak elvétve akad, inas az jobban kell, mert azt béresnek is lehet használni, tanonciskola nincs.

A mi falunkban is úgy, mint más falvakban, két osztály kezd kialakulni, habár még nem bontakozott ki határozott formában. A körülbelül 9%-nyi német lakosságon erősen érezhető a fasizmus. A magyarokkal ugyan kerülnek minden érintkezést, de gondolkodásban a magyar módosak mégis őket követik. A szegényebb réteg nyomorúságáról sokat lehetne írni. Élelmezési viszonyai rettenetesek, disznóvágás ismeretlen náluk, a tej csak névről ismert, állatállomány teljesen hiányzik. Ami állatállomány van, az a módosabb gazdák tulajdonában van, ami keveset a szegény ember nevel, nem sajátmagának neveli, hanem azért, hogy legyen neki néha miből egy pár dinárt csinálnia.

Falunkban alig lehet valami kultúrát észrevenni, a színielőadásokon kívül nincs és nem is volt még soha komoly kultúrprogram. Van ugyan kultúrköre a falunak, de arról jobb nem mondani kritikát. Műkedvelés persze van, közönség is van hozzá, csak a műértés nagyon kevés. Gyöngyösbokrétát és ehhez hasonlókat még nem rendeztek nálunk. Rádió a községben lehet 40—50 körül. Könyvtára van a Gazdakörnek és a Magyar Kultúrkörnek. Irodalomból általában a legrosszabb termékek vannak, melyekből alig lehet valamit tanulni. A napilapok: Napló, Új Hírek, Reggeli Ujság; folyóirat: Alföld, Színházi Élet. A munkásságnak volt csaknem 10 éven keresztül folyóirata: a Korunk, egy példányban, azonban anyagi okoknál fogva az idén megszűnt. Ismeretes volt még az ÉK három példányban és most van 28 HID.

Szabó Mihály

BE A VÁROSBA!

— Jóccakát!

A hideg esti levegőn át utóljára hangzott az apa mély és a gyerekek verébcsiripeléshez hasonló hangja. Az éjszaka lassan fődte be a földeket és a falut, mialatt az ember elhelyezte gyerekeit a kocsiban, szalmával és subájával fődve be őket.

— Jóccakát öcskös — hallatszik még egyszer a gyerekek elfojtott hangja a szalma alól. Anyjuk kétéves kis beteg öccsükkel, maga is betegen Mari néninél maradt, apjuk pedig ötükkal munkát, kenyeret és hajlékot keresve a városba indult. Szemükben csillogott a remény, az éhséget és a hideget szótlanul türték.

— Gyí Csillag! — hallatszott az úton időről-időre. A gyenge ló csontjai úgy neki feszültek a bőrének, mintha szerte akartak volna szóródni. Az első havat szemükbe fújta a szél. Hány gyerekek hoz örömet ez a hó.

— Hó! — hallatszik apjuk fojtott mormogása. Hallja a végrehajtó recsegő hangját, amint tegnap vagyona utolsó maradványa, háza árverésénél kiáltja: először, ... másodszor ...

A gyerekek mélyebben bújnak a szalmába és babról, meleg kályháról sutognak.

— Maca majd varrni tanul, egész nap ülni fog és lesz mit ennie, — súgja komolyan Márkó. — Én meg mehanikus leszek, tanulok majd és mester lesz belőlem, csak beérjünk. Hideg van.

— Én ovodába megyek. Azt mondják, hogy ott a kis gyermekeket tanítják és enni adnak nekik. Milyen szép is lesz! — így szól a kis Búció, lerázza a szalmát nedves orráról és megelégedve az ételről, elalszik.

A hó egyre sűrűbben hullik. Az apa elbóbiskol egy pillanatra, a városbaérkezésről álmodik: munka van, keresik a dolgozni akaró embereket.

Fölriad, hideg van. A ló a sötétben alig császkal. Leugrik a

kocsiról és ugrálva kocog mellette. Nem gondolták, mikor elindultak, hogy ilyen sokáig tart majd az út. De nemsokára ott lesznek.

Ezt a nemsokát már századszor mondja.

Kora hajnalban értek a behavazott városba. Még mindenki alszik. Hova menjen a paraszt, kocsija terhével?

— Gyí Csillag! — Elhajtja a kocsit egy házig, melynek címét még a faluban kapta. Azt mondják jó ember, segíti a szegényeket. Halkan megkoccontja az ablakot... Vár... Újból kopog. Semmi válasz. Még néhányszor megismétli. Kis idő múlva kócos fejű, álmos szemű ember jelenik meg az ablakban és rákiált a megzavart parasztra:

— Mit akarsz? Mit dörömbölsz? Miért nem hagysz aludni?

— Mirkov Máté vagyok, uram, a pap küldött a faluból. Elhoztam a kocsiban...

— Ehm, a kocsiban! Mindjárt jövök!...

A fej eltűnik az ablakból, suttogás hallatszik a szobából.

— Mára, elhozták a malacokat.

Mára asszony pár perc múlva már ott van Máté kocsijánál.

— Ah, elhoztad! Jól tetted, megtesz az én uram mindent! Meg bizony!

A suba alatt mozgolódás keletkezik. Mára asszony meg-símogatja a mozgó testeket:

— Nem fulladnak talán meg? Milyen csöndesek. Biztosan fáznak. Hány darab?

— Öten nagysága. Egy otthon maradt az asszonynál. Gyön-gék és éhesek szegénykék.

Leveszi a subát, hidegtől piros arcok és könnyező szemek néznek Mára asszonyra, aki megrémülve bámulja a parasztot és beszalad.

— Képzeld el, Ante, ez gyerekeket hozott...

A nehéz kapu zárjában megcsikordult a kulcs és az ablakot valaki becsapta.

Jerković Jelica. (ford. K. M.)

VOJVODINA TÖRTÉNETÉNEK VÁZLATA

A török uralom

Az 1514-es magyar jobbágyforradalom egyike volt azoknak az egész Európán végigzúduló nagy parasztforradalmaknak, amelyek az uralkodó hűbéres társadalmi rend bomlását jelentették. A XV—XVI. század fordulón kontinensünk a társadalmi harcok lángjában égett s hogy a hűbéri rend ezúttal nem bukott meg, csak azzal magyarázható, hogy a megbuktatására törekvő osztály, a parasztság nem rendelkezett elég szellemi és fizikai erővel, ideológiai és politikai képzettséggel, hogy a társadalom irányítását és fejlődését magára vette és továbbvitte volna. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a viszonyok megállapodtak, vagy a fejlődés dinamikája meg-

szűnt volna. A forradalmak leverése után a parasztság fegyveres akcióit abbahagyta ugyan, de ezzel szemben a semmivel sem veszélytelenebb régi, kipróbált módszeréhez, a passzív ellenálláshoz folyamodott.

Ilyen volt a helyzet Magyarországon is. Az országot fenyegető külső ellenségről számot nem vetve a parasztság magabizarkozva élte nehéz, robotos életét; a fegyveres felkelés nem sikerült, az elnyomás, az üldözés, a büntetés elől különféle vallások és szekták metafizikai dogmáihoz menekült. Hogy honnét gondolatai nem támadtak, az elsősorban a Werbőczyék által diktált és a rákosi országgyűlésen hozott törvényeknek köszönhető. Ezen törvények alapelve volt, hogy „tulajdonképen halállal kellene lakolnia mindenkinek, aki természetes ura, a nemes ember ellen lázad”. A legkeményebb kizsákmányolási formák szentesítésén kívül, még a költözködési jogtól is megfosztották a parasztságot, hogy a súlyos terhekkel párhuzamosan növekedő kivándorlási lázat így ellensúlyozzák. Ezek után érthető, hogy a „török veszedelem” nem is jelentett olyan nagy veszedelmet a széles néprétegek számára, mint inkább azokra, akik a föld tényleges birtokosai voltak. A Dózsa-forradalom tapasztalatai óvatosságra intették a nemesiséget. Egy, a törökök elleni újabb néphadsereg mozgósításakor joggal lehetett tartani attól, hogy a parasztság kezébe adott fegyvert nem a törökök ellen fogja felhasználni. A törökök ellen tehát zsoldos csapatokat igyekeztek állítani. Ez nem volt könnyű dolog: a zsold és a felszerelés óriási összegeket emésztettek fel és emelték ezek a csapatok sem bizonyultak egészen megbízhatóaknak. A zsold vagy az élelem egy-két napi késedelme elegendő ok volt ahhoz, hogy a védelmükre bízott várakat mindenestől otthagyják és másik munkaadó után nézzenek.

Megnehezítette az ellenállást még az is, hogy az udvarnál napirenden voltak a kölcsönös gyűlölködésekből és haszonérdekből fakadó cselszövések, pletykák, összeesküvések, melyeket a magyar nemesség még akkor sem hagyott abba, amikor az egész ország épsége forgott kockán.

Mindezek a körülmények nagyszerűen előkészítették a talajt a török szultán hódító törekvései számára. A délkeletről felfelé hömpölygő barbár áradatnak — mint ismeretes — nem tudott gátat vetni a véres keresztes háborúk sorozata. Az új, eredeti társadalmi eszmékkel telített mohamedán vallás világuralmi törekvése történelmi szükségszerűség lett. Az európai feudalizmus fokozatos romlásával párhuzamosan szaporodtak a török birodalom területei.

A magyar társadalom legnagyobb zilaaltsága idején a török expanzió, a Duna—Száva vonaláig ért s Beograd eleste (1521. aug. 29.) utolsó memento volt a viszálykodó magyar főurak részére. Ettől kezdve mind gyakoribbak lettek a török portyázó csapatok látogatásai Vojvodinában. Azt az utolsó öt évet, amely ezt az időt a mohácsi vésztől elválasztotta, a magyar főurak nem arra hasz-

nálták fel, hogy a vezetésük alatt álló magyar társadalmat valamilyen rendbeszedjék és az ellenség betörésének gátat vessenek, hanem földbirtok pöreikben és ádáz pártküzdelmekben minden közös érdeket feledve, könnyelműen határmenti várkapitányok gondjaira bízta az ország védelmét. Tomory kísérlete, hogy Szulejmán szultán tízezrekre menő hadai ellen a mai Noviszád helyén fekvő várat megvédje, már csak egy kétségbeesett próbálkozás volt: az izlám-hullámot nem lehetett megállítani. Féktelenül hőmpölygött tovább, hogy 1526. augusztus 29-én Mohácsnál végleg elseperje az ellene felállított gyenge gátat: a „Bessenyei István által hadbahívott bácsi és bodrogi nemesség színe-virágát.”

Ez alkalommal a szultán nem sokat időzött Magyarországon. Mondani sem kell, hogy a török had mindent feldúlt, gyújtogatott és kifosztott, minden útjába kerülő gyaurt (hitetlent, aki nem török) kiméletlenül lemészárolt és kirabolt. Az ebben a hadjáratban elesettek számát 40.000-re teszik.

A török csapatok még ki sem tették a lábukat, a főnemesek között máris kitört a harc a korona körül. A vetélykedők, egyik párt Ferdinánd osztrák főherceg, a másik Zápolya János erdélyi vajda körül csoportosulva kiméletlenül harcba kezdtek. 12 évig tartott ez a harc, miközben az ellenséges pártok nem egyszer a törökkel is szövetséget kötöttek céljuk elérésének érdekében.

Ezt a harcot igyekezett a nép javára kihasználni Crni Jovan („cár”), amikor a törökök elől Bánát északi vidékére menekült szerbeket a török had elvonulása után Bácskába vezette s a *gazdátlan nemesi birtokokat közöttük szétosztotta*. Az így benépesült Bácska, mint szervezett határvidék biztos védelmet nyújtott az esetleges újabb török invázió ellen s Subotica egykori ura, Török Bálint főnemes, hiába fordul Zápolyához, hogy Jovant népével együtt birtokairól lakoltassa ki, — a folyamodvány eredménytelen maradt.

V. Ferdinánd diplomáciája és cselszövő politikája csakhamar módot talált arra, hogy a Vojvodinában lakó szerbeket a maga pártjára állítsa. Jovan azonban ezt a pártváltoztatást fejével fizette meg: egy Zápolya elleni csatában 1527. július 12-én elesett.

Ferdinánd és Zápolya szüntelen civakodása közben a törökök alaposan felkészültek Magyarország végleges meghódítására. S mire az ellenkirályok között békekötésre került volna a sor, egy újabb hadjárat indult meg, mely ezúttal Buda várának 1541. augusztus 27-én történt elfoglalásával megpecsételte az ország sorsát.

A meghódított területek birtokosa a török *állam* lett. Az egyes földbirtokokat a szpáhiknak osztották ki haszonélvezetre, amiért is azok kötelezték magukat mindenkori hadszolgálatra és a szultánnal szembeni engedelmességre. Ha a szpáhi haszonélvezetre nagyobb földterületet kapott, köteles volt egy bizonyos számú katonaságot is felszerelni. A szpáhik egyszersmind a török állam adminisztratív

szervei is voltak. (Ők hajtották be az adókat és őrizték meg az államhatalom tekintélyét). Egyes területek élén a *szandzsák-bég* állott, aki az alárendelt *aláj-bégek*, *szu-basák* és *szpáhik* segítségével kormányozta a szultán nevében rábízott területet. A rangfokozatoknak felelt meg azután természetesen a haszonélvezetet nyújtó földbirtok nagysága is.

Az elnéptelenedett vidék benépesítésére a török állam a birodalom terméketlenebb részén élő szerbeket telepítették át, akik az elszórtan ittélő magyarokkal és szerbekkel lassan újra termékenyvé tették Vojvodina elhanyagolt földjét.

A török birodalom újfajta társadalmi felépítettségével fontos változásokat hozott vidékünkre. A török urak haszonélvezetre kapott földje nem volt magántulajdon; át nem öröközhették, el nem adhatták, fel nem cserélhették. Csak személyre szólt és halál esetén másra jutott. Az ittlakó parasztság nagyobb önállósággal és szabadsággal rendelkezett: cserélhette, eladhatta, átörökölhette földjét, csakhogy minden egyes ilyen alkalommal az úri jogok elismerése képen némi díjak lefizetésére köteleztetett. Személyi és vagyoni szabadsága váltságaként kezdetben természetbeni, később pénzbeli adót fizetett, de az erdőben makkoló disznókért, továbbá a szarvas-marhákért és a lovakért nem járt adó. Ez jelentékenyen fellendítette az állattenyésztést és bizonyos mértékben a földművelést is. Az adók általában nem voltak elviselhetetlenek és így a parasztság aránylag sokkal nagyobb szabadságot és jólétet élvezett, mint a magyar hűbérurak uralma alatt. Egyébként Iványi István is megjegyzi, hogy a mai Vojvodina területén „talált s meghódolt kevés magyar és az Iván cár után hihetőleg ittmaradt szerb lakosságot alig érte nagyobb pusztítás a török részéről, *kivált a vidék kiosztása után...*” (Szabadka, szab. kir. város története 60 old).

Az adózás terhét csak a török birodalom határán kívül élő régi magyar főurak tették elviselhetetlenné. A hiányos török adminisztrációs hálózat hézagait kihasználva, a váraktól távolieső falvakban rajtaütésszerűen váratlanul megjelentek s fegyveres erőszakkal követelték a régi jogrend szerinti járandóságait. Így festettek a magyar főurak sokat emlegetett török-korbeli vitézi tettei, melyek nem a török, de saját véreik elleni portyázó rablóhadjáratokból álltak. Az ilyen betörések legtöbbször sikeresen végződtek, mivel a meglepett és megrémült parasztok senkihez se fordulhattak segítségért, a török helyőrség pedig rendszerint későn értesült az ilyen, egyébként gyakori esetekről. Így, míg Bécsben és külföldön bőségben éltek a nemesek, addig a parasztság két urat szolgált. A török államrend későbbi megszilárdulása és a szerbek letelepedése és elszaporodása után ezek a rajtaütések megszűntek, mert túlságosan kockázatosaknak bizonyultak.

A török imperializmus, mely a szétbomlás magvát már megszületése pillanatában magában hordozta, egy évszázad alatt a fejlődés lefeléhanyatló szakaszára jutott. A szultán utolsó hódítási

terve, Bécs elfoglalása, az 1686. évi sikertelen ostrom után végleg meghíúsult. A szerencse az osztrák császári hadaknak kedvezett és az előttük menekülő török csapatok sorra kiűritették az immár 150 év óta kezükben lévő várakat és városokat, mignem a Zentánál 1686 okt. 16-án megvívott csatában végkép összetörték és megtisztították tőlük Vojvodina területét. Évekkel utána megkísérelték ugyan megegyeszer a Duna-Tisza vidékét visszafoglalni, de a második sentai összecsapás is balul ütött ki számukra és Bácska sorsa ettől fogva örökre elválasztódott a török birodalom sorsától.

(Folytatása következik).

Kiss Flórián

Nevetünk, mert huszéves korunk mustja
Édesedik a mosolyunkban,
Mig lőrévé nem ecetesedik
Bárgyú vidéki odúkbán. —
Nevetünk, hisz hív a világosság,
A minden megismerése nyújt folyton örömet,
Dacos lelkünkbe gyűjtött szépség és tudás
Tiszta jövője létünkben a köszönet.
Drótakadályok közt nevetünk, pedig
A könyvmáglyákat sokhelyütt meggyújtották.
Fáradtan is, vidám lábakkal szaladunk
Kergetnek a fénylő színorgiák.
Tengerről álmodunk a mezők fűvén,
Életre vágyunk fáradt csókok tüzén.
Szeretjük a szarkalábat és pipacsot is,
De majd egyszer bódítanak orkideák!...
Nevetünk s csak titkon számolgatjuk
Halántékunk fehér hajszálait.
Szelid szivekkel növekedtünk,
S gyűlölködő tanítások zúgása vadit. —
Pedig élet, de szépek a műveid!
De szépek a vizeid és a partjaid...
Huszonötéve csak mérget tettek poharunkba,
A keserűségeket már mind kiittuk,
Hiába ámitanak most már mindahányan
Kiknek egyedül galádság a titkuk.
Mi szeretünk és nevetni akarunk,
Hiába komorul kelet és nyugat,
Egyszer a sugárzó napra nyithatjuk
A mindig lezárt, dohos kapukat.
Nevetünk mikor a hajnalcsillag
Vidáman felfelé szalad,
Jegyekre mért falatok korában
Halni is csak nevetve szabad.
Kedves földek horizontján

Újult erőkről dalol a virradat.
Mig rokkantak a multat kesergik,
Mi: ütköző nemzedék tegnap és holnap közt
Mi nevetünk s csörögnek az orvul fent kések.
— Homlokunkon a fiatalos bélyeg,
De századok világossága lendít!
Kis szavakat mondunk, harcokban is.
Kedveljük a csendes, bölcs igéket.
És hiába minden sirató-ének:
Nevetünk mert oly drágák és szépek
A tettekrehívó szenvedélyek!

Laták István

A KISPOLGÁRSÁG TÖRTÉNELMI TAPASZTALATAI

A kartellek, trösztök és a többi monopol-szervezetek világ-háború utáni gyors fejlődése, valamint a gazdasági válság a nyomor lejtőjére taszította a középosztályt. A kisember érezte, hogy életének örökké szilárdnak hitt gazdasági alapja bomlik és egyre fojtóbban fonódik köréje a tőkében erősebbek érdekhalója. A nyugtalanító bizonytalanságból kiutat keresve, önkénytelenül is belekapcsolódott a politikai élet forgatagába. A politikai arénán csakhamar megjelenik egy új „megváltó”, a fasiszmus, mely a kisegzisztenciák megmentésének ígéretével egyre nagyobb tért hódít magának a politikailag éretlen kispolgárság tömegeiben. Letörni a nagytőke bilincseit, felszabadulni a kamatrabszolgaság alól, ezek voltak azok az ígéretek, különösen Németországban, melyekkel széles néptömegeket ragadott magával és melyek segítségével végül is hatalomra jutott.

Négy év telt el Hitler uralomrajutása óta és az ígéretek még mindig beváratlanok. Ezzel szemben a kartellek és trösztök ereje hihetetlen arányokban megnövekedett. Az állami rendelkezéseket csak a nehézipar kapja és a nagyárúházak (mint nálunk a Ta-Ta) virágzanak. Míg a kisemberek adóterhei nőnek, a nagyvállalatok állami szubvenciót élveznek. A hivatalos kimutatások szerint a kisiparosok 40 százalékanak jövedelme az életfentartáshoz szükséges minimum alatt áll és sok közülük könyöradományokra szorul. A drágaság, az élelemhiány az emberekben a világháború legszűkösebb napjainak emlékét idézi fel.

A kispolgárság keservesen kiábrándult és várja a Hitler által beígért nagy változásokat. Az elégedetlenek és az elámitottak tiltakozásai a legkülönbözőbb formában nyilvánulnak meg. A nemzeti szocialista szervezetben jelentkeznek az ellenzék. A kisiparosok, kiskereskedők, kishivatalnokok körében öngyilkossági járvány dühöng. Természetesen rögtön jelentkeznek az ellenzékieskedést letörő rendszabályok. Az 1934 június 30-iki Szent Bertalan-éj az ellenzék letörését célozta. 1937-ben betiltják az iparosegyesülete-

ket, melyekben egyre jobban felhalmozódott az elkeseredés és az ellenállás vágya.

A német középosztály drágán fizette meg hiszékenységet, a saját bőrén érezte meg a fasizmus „testvéri szeretetének” súlyát. Ugyanekkor azonban a német középosztály sorsa a többi államok kispolgársága számára a tapasztalatok gazdag tárházát jelenti. Hogy helyesen ítéli meg a parancsuralmi rendszerek lényegét, arra a legjobb példa Franciaország kispolgársága. Szövetséget kötött a többi dolgozó osztályokkal és megteremtette a Népfrontot, melynek zászlaján többek között ott áll:

„A Népfront harcol a monopól-gazdaságok, a kartellek árdiktatúrája ellen, a középosztály fennállásának biztosításáért, hogy a kisiparosok állami és községi rendelkezéseket kapjanak, a szállítási költségek, fogyasztási adók és lakbérek leszállításáért és azért, hogy az iparosok, kereskedők egyesületeinek szabadságát és jogait visszaállítsák”.

Ennek a szerencsés szövetkezésnek köszönhető, hogy Franciaországban a fasizmus vereséget szenvedett. A nép ereje győzedelmeskedett a középkori ököljogot feltámasztani akaró reakció felett és a Népfront uralomra jutott.

A Népfront ígéretei nem maradtak papír-ígéretnek, hanem meg is valósultak. Az új kormány olcsó hitelek és adóelengedések formájában segíti a középosztályt. A progresszív adórendszer a világtörténelemben először valósult meg és érthető, hogy a nagyvállalatok, élükön a Nemzeti Bankkal, mindent megtesznek, hogy az új kormány összes szociális intézkedéseinek végrehajtását megakadályozzák. Csakhogy nemvárt ellenállásra találtak. A finánc-bárók mindenható hatalmát alaposan megtépázták és az akadályoskodás vége a Nemzeti Bank államosítása lett. Hogy milyen alapos munkát végez az új Népfront kormány, annak a legjobb bizonyítéka az, hogy a jobboldali és fasiszta francia sajtó minden egyes kormányintézkedésre, mely a nép jólétének emelésére szolgál, a legdühösebb kirohanásokkal felel.

Franciaország multja és jelene értékes tapasztalatokat tartalmaz, amit a legszebben Daladier, a középosztály legtekintélyesebb képviselője fejezett ki:

„1789, 1793, 1848, azaz a győzelem évszámai jelentik a harmadik rend, a középosztály és a munkásság együttműködését. Mihelyt az együttműködés megszakadt, jött: Thermidor és Broumaire, azaz a vereségek korszaka, mely rabságba vetette a népet, amely Waterloohoz és Sedanhoz juttatta az országot. A nép szabadságának elvesztését hazánk békéje és sérthetetlenségének megszűnése kísérte”.

A kispolgárság ott, ahol történelmi és politikai éretlenség folytán hibásan választotta meg szövetségesét, keservesen fizetett azokért a tapasztalatokért, melyeket szenvedések és kínlődások árán szerzett magának. Sokkal könnyebb a választás azoknak,

a választáson levőknek, akik előtt mind a két példa áll. Biztos pusztulás, vagy a határozott, komoly eredményeket jelentő állásfoglalás.

A jugoszláv középosztály is nehéz órákat él át. A nagyvállalatok rohamos fejlődése az azelőtt virágzó kisipart derékba törte. 1929 óta megsokasodtak a kartellek, nagyvállalatok, áruházak (Bata, Ta-Ta), kikezdték a kisiparosok, kiskereskedők labilis egzisztenciáját. A jugoszláv középosztály is válaszütra érkezett. A helyzet döntésre sűrget. A két történelmi példa és az utóbbi évek itteni tapasztalatai alaposan megkönnyítik a helyes út megválasztását.

Hajdú Vilmos

LEVÉL

A parasztasszony élete olyan nehéz, hogy azt sokan elsem tudják gondolni, mert rá nem csak az anyai háztartási gondok hárulnak, hanem ugyanakkor a kenyérkereseté is. Nehéz az élete annak akinek van egy kis birtoka, de valóságos kínlódás azé akinek csak egy kis viskója van, vagy még az sem. Leírom röviden az ilyen asszony életét. Tudjuk, hogy a parasztasszony, bár a gyermekek felnevelése nagy nehézségekbe ütközik, azok születését nem tudja megakadályozni. Ezért olyan nagy a gyerek áldás különösen a szegény paraszt családokban. Gondoljuk most el, hogyan él az az asszony és mennvit kell dolgoznia, hogy felnevelje gyermekeit mikor tudjuk, hogy a sokgyermekes anyának napszámba kell mennie és ez a napszám alig több 15— dinárnál, de csak a négyhónapos szezon idején. Ez nem elég még kenyérre sem, hogy a többi szükségletekről ne is beszéljünk. Ezért a 15 dináros napszámért már éjfél után felkel, gyerekeit egy darab kenyérrel egyedül hagyja és azok őrizetéről senki sem gondoskodik. Sok esetben a még járni sem tudó gyereket egy fához kötözi, enni, innivalót rak mellé és azután munkába megy. Munka föltételei leírhatatlanul rosszak. Hajnal előtt fölkelve a legnagyobb forróságban délig dolgozik és azután ebédel. Az ebéd legtöbb esetben kenyér hagyma és avas szalona. Déli munkaszünet csak az evés ideje alatt van, mert a gazda a tisztességes fizetésért „becsületes” munkát követel. Ebéd után a munka napnyugtáig tart, de sokszor tovább is. Mire az anya későn hazaér gyermekei éhesen és piszkosan alszanak. Nap-nap után a gyerekek szüleiket nem látják, mert azok kora hajnalban mennek el és késő éjszaka térnek haza. Csak ünnepnap jut az anyának ideje, hogy a gyerekeket megmosdassa és nekik valamit főzzön.

Így a pihenőnap számára a legnagyobb munkát jelenti. Kb. délután négy óra mire mindezzel elkészül. Akkor maga is megmosdik, kimegy az uccára, ahol többen összejönnek és elkezdik a pletykázást. Mindenkiről tudnak valami rosszat és egymásközt is veszekednek. De erről ők nem tehetnek, életkörülményeik ered-

ménye ez mert életük leírásából látszik, hogy képtelenek valamit elolvasni, vagy valamilyen előadást meghallgatni. Sokan szívesen hallgatnának valamilyen okos előadást hogy így némi tudáshoz jussanak. Akkor lenne miről beszélgetniök és nem veszekednének. Minden parasztasszony elsősorban írni és olvasni szeretne, mert nagyrészünk még ezt sem tud, szeretnénk mi is tudni, hogy milyen a jobb élet és hogyan tudnánk mi is azt megteremteni.

M. P. bánáti napszámosasszony

FRANCIAORSZÁG ÉS A KISEBBSÉGEK

A fasiszta parancsuralom a nemzeti kisebbségek és gyarmati népek brutális gazdasági, politikai és kulturális elnyomását jelenti. Egy skandináv lap a „Dagens Nidgar” írja: „A német kormány elhatározta hogy a lauzitzei szerbeket a legrövidebb időn belül elnémesíti, minden szerb nyelvű iskolát bezáratott, az előadásokat kizárólag német nyelven tartják. A szerb nyelv használatát tempomokban és egyesületekben betiltották. Egy miniszteri körlevél büntetés terhe mellett megtiltja, hogy a lauzitzei szerbek magukat nemzeti kisebbségnek tekintsék. Gyerekeiknek németekké kell válniuk. Azokat a diákokat, akik egymás között szerbül beszélnek, az iskolából azonnal kizárják”.

Abesszinia kiméletlen leigázása és az isztriai horvát és szlovén kisebbségekkel szemben folytatott bánásmód az olasz fasizmus igazi arcát mutatja meg. Az elítélt szlovén és horvát harcosok nagyrésze még mindig börtönökben, vagy száműzetésben kínlódnak.

Franko kijelentette, hogy a fasizmus esetleges győzelme után a katalán és baszk önálló köztársaságokat megszünteti. A ma lejátszódó spanyol események minden kis nemzet számára intő példának szolgálnak.

Ma, amikor a fasizmus, hogy győzelemre vigye hódító és elnyomó terveit, nem riad vissza még az új világháború veszélyének felidézésétől sem — felvetődik a kérdés, hogy melyik az az út, amely a kis nemzetek függetlenségének megőrzését és a nemzeti kisebbségek politikai és kulturális fejlődésének szabadságát biztosítja.

1935 június 14-én a francia nép megmutatta ezt az utat. Ezen a napon a francia munkásság, parasztság kispolgárság és értelmiség közös frontba tömörült, hogy egyesült erővel védje meg azt a demokráciát, amelyért 150 évvel ezelőtt ugyanezek a tömegek a vérüket ontották és amelyet ma a fasizmus megsemmisítéssel fenyeget. Jelszavuk: közös harc a fasizmus ellen a demokrata szabadságok megvédéséért, a dolgozó tömegek helyzetének megjavításáért és a világbéke megőrzéséért. Ezek a jelszavak nem csak a francia nép hanem a franciaországban élő nemzeti kisebbségek és a gyarmati lakosság demokratikus törekvéseit is kifejezésre juttatják. Dacára annak, hogy a gyarmati lakosság haladó

része tisztában van azzal, hogy a mai helyzet még nem jelenti a teljes nemzeti felszabadulást, Sziria, Tunisz, Alzsir és Indokina támogatják a Népfrent minden lépését, mert ebben látják az abesszin nép sorsa elkerülésének legbiztosabb eszközét. A N. F. kormánynak nehéz harcot kell vívnia azon érdekcsoportok ellenállásának leküzdésére, melyeknek fő jövedelmi forrását és hatalmi támaszát éppen a búsánan fizető gyarmati gazdálkodás képezi. A Blum-kormány első tettei közé tartozott Franciaország lemondása Sziriai mandátumáról, ami a nemzeti felszabaduláshoz vezető első lépést jelenti. A gyarmatokon uralkodó visszas állapotok felülvizsgálására a kormány egy népfrentpárti képviselőkből álló bizottságot küldött ki, hogy annak jelentése alapján hozzáláthasson a szükséges közgazgatási és kultúrális reformok keresztülviteléhez. A ma uralkodó francia kisebbségi politikát az a széles demokrácia jellemzi, melyet a N. F. biztosít és amely minden kisebbségnek lehetővé teszi szabad politikai és kultúrális fejlődését. Ez a módszer a nemzeti kisebbségeket és gyarmati népeket az igazi demokrácia öntudatos harcosáivá teszi.

Ma, amikor a fasiszta agitáció nálunk is egyre nagyobb méreteket ölt, amikor a fasiszta nagyhatalmak erejük végső megfeszítésével új világháború előkészítésén és kirobbantásán dolgoznak: a vojvodinai magyarság sem maradhat közömbös a körülötte lejátszódó eseményekkel szemben. De a támadó fasizmus és a háborús veszedelem — a kis nemzetek és nemzetiségi kisebbségek halálos ellensége — csak úgy hárítható el, ha a történelmi eseményeken okulva követjük a francia példát.

Zala János

T Á V O L I O R S Z Á G O K

Japán

Japán a legsűrűbben lakott országok közé tartozik. Területe Koreával, Formozával és a többi gyarmatokkal együtt — az újabb hódításokat, Mandzsuriát és az északkeleti tartományokat nem számítva — 682.122 km.² Vulkanikus területe dacára (csak 17%-a megmunkálható föld) agrárállam s negyvenmillió tömegének főfoglalkozása rizstermelés. A földet kertszerűen művelik és annak hozadéka nagyobb, mint Európában. Főtermény a rizs; házi állatuk alig van, mivel minden talpalatnyi földet kénytelenek kihasználni, ennél fogva húst alig esznek, igavonó állatok híján a teherhordást a szegény nép maga végzi. Japán természeti kincsekben szegény, van reze, szene, azonban vasbehozatalra szorul s ez mind súlyosabban érezhető az ipar fejlődése folyamán.

Japán történelme az elszigetelt országokéra jellemzően évezredekön keresztül nagyobb változások nélkül folyt le. Már Kr. e. a hetedik században állami szervezete volt, melynek élén korlátlan földesúrként a Mikadó állt. Társadalmi berendezkedésük a hűbér-

rendszeren alapult, minden a Mikádóé, aki a földet a kiváltságos osztálynak hűbérül adja. A nemesi katonaság (szamurájok) az idők folyamán az állam politikai életében mindinkább döntő szerepet játszott és ez a kiváltságos helyzete még ma is érezhető.

Japán elszigeteltsége a múlt század hatvanas éveiben szűnik meg, amikor kikötői megnyitását az Egyesült Államok flottája kikényszeríti. U. S. Á.-át csakhamar követték Európa nagyhatalmai. A hatalmi tényezők hamarosan belátták, hogy az idegenek elűzéséről szó sem lehet, az ország átszervezéséhez fognak és a birodalom kormányzását egységessé teszik. A földbirtok megvásárolható lesz és a parasztság formailag felszabadul.

Japánban a gazdasági átalakulás simábban folyt le, mint Európa hasonló gazdasági összetételű országaiban. A tőkés termelési rendszer kialakulása kezdetén Európát a polgári demokrata forradalmak vihara szántotta végig. A polgárság és a nincstelen nép karöltve küzdött a feudalizmus ellen. Ebben a küzdelemben a dolgozók is bizonyos előnyöket vívtak ki. Európában a parasztság egy része a földreform által földhöz jutott. Az európai munkásság együtt küzdött ugyan a polgársággal, de a győzelem után hamarosan rájött, hogy gazdasági helyzete nem változott s ezért további harcokba kényszerült.

Japán gazdasági berendezése forradalom nélkül változott meg. A feudalizmus simán belenőtt a kapitalizmusba és így a feudalisztikus maradványok még ma is nagy méretűek. A japán parasztság helyzete a birtokmegosztás miatt nagyon nehéz. A termőföld egyik fele a földtulajdonosok 2%-át kitevő nagybirtokosoké, míg a másik fele a 98%-ot kitevő törpebirtokosok milliói között annyira elaprózódott, hogy a kis parcellák képtelenek élelemmel ellátni a soktagú paraszt családokat. A maga által termelt rizst (amely minőségénél fogva úgyszólván egyedül áll a világpiacon) eladni kénytelen és a minőségileg sokkal rosszabb koreai rizsszel táplálkozik. Az is jellemző, hogy a gyarmati rizs olcsóságánál fogva kiszorítja az anyaországban termeltet „A japán paraszt — írja a tokioi Transpacific — az adósságáért él, érte dolgozik, mert a jövedelmét az adósság emészti fel”. Ehhez járulnak még a hatalmas adók, mert a pénzügyi zavarokkal küzdő kormányzat helyzetén a paraszt megadóztatásával akar segíteni. A paraszt kétannyi adót fizet, mint az ugyanolyan jövedelmű városi. A japán parasztságnak igen tekintélyes tömege életét földbérlelésből tengeti. A nagybirtokokat nem kapitalisztikus módon, gépek segítségével művelik, hanem a japán paraszt nyomorát kihasználva, apró parcellákban nagy bérösszegek mellett adják bérbe. A bérlet a jövedelemnek kb. 60%-át teszi ki és világos, hogy a kis parcellák hozamából a létfenntartásra majdnem semmi sem marad. Ilymódon a földbirtokosok 2%-ának zsebébe évenként 250 millió yen vándorol, akik ezt az összeget nem az agrártermelés fokozására fordítják, hanem gyárakba fektetik, ahol az búsább hasznot hajt. Ez a mezőgazdaság rovására megy

és a parasztságból mind nagyobb elégedetlenséget vált ki; a japán napilapok mind több összeütközésről számolnak be.

A munkásság helyzete se jobb. Japán gazdasági fejlődésében — mint említettük — nem tette meg azt az utat, amit az európai államok és így a munkásság sem járta meg azt a harci iskolát, ami európai osztálytársai számára magas fokú politikai érettséget biztosított. Az elszegényedő parasztság állandóan ontja magából az ipari tartalék hadsereget, amely a tőkéseknek egyrészt lehetővé teszi, hogy a japán munkást csak ereje virágzásában alkalmazzák, másrészt az emberibb megélhetésért küzdő munkásság harcait megnehezíti. A munkások a gyárak kaszárnyaiban laknak, bérük az európainak egyharmadát teszi, de a munkaadók még ezt sem fizetik ki, hanem saját jövedelmük nagyobbítására fordítják. A munkás bérét teljesen csak az elbocsátásnál kapja meg. Amíg dolgozik kénytelen a gyár kintijában étkezni, ahol a paraszt által olcsón árult élelmicikkeket drágán fizeti meg. Munkásbiztosítás nincs. A munkásság és parasztság életviszonyainak súlyossága abból is kiviláglik, hogy Japánban kétszer akkora a halandóság, mint Európában s hogy a katonakort elérő japán férfiak közül csak minden harmadik válik alkalmassá. A japán munkásság azonban mind harciasabbá válik. Szen-Katayama már 1901-ben megalakította a szocialista-pártot, azonban a feltörekvő munkásmozgalom ellen a japán imperializmus harcot indít hamarosan és szakszervezeit, pártjait 1910-ben betiltja, ugyanakkor számos vezetőt kivégeztet. De az idők folyamán a munkásmozgalom az üldözések dacára egyre jobban izmosodik.

A japán dolgozó nép mindinkább növekvő elégedetlenségét az uralkodóosztály többféle módon igyekszik levezetni. Erre szolgál benn, az országban a militarista klikk fasiszta jelszavakkal megtűzdelt deszagógiája és kifelé a hódító politika. Japán fasizmusa más jelszavak alatt fejlődik, mint Németországban. Japánban nincs zsidó, nincsenek idegen tőkések, idegen munkás, tehát a japán fasizmus nem mentheti meg az országot az alacsonyabbrendű fajtól és az idegen tőke kizsákmányolásától, ezért sokkal nagyobb célt tűzött ki maga elé: Ázsiából kiűzni az idegeneket. A japán fasizmus is felvett egy pontot programjába a nagytőke ellen, mégpedig olyan formában, hogy minden gyár, minden pénzintézet a Mikádó tulajdonává válljon. Ezek a jelszavak gyenge talajra találnak. Annál veszedelmesebbek Japán imperialisztikus törekvései.

A néptömegek fogyasztóképesége a fent leírt okok miatt nagyon csekély s ezért a tőkések piacot keresnek. Ezt sürgeti még a nyersanyag hiánya is. A japán imperializmusnak nagyon jól jött a koreai nép lázadása a mindinkább betolakodó idegenek ellen. Csapatokat küld Koreába, ahol először kerül összeütközésbe Kínával, mivel Korea Kína gyarmata volt. A modernül felszerelt japán csapatok könnyen győzedelmeskednek a zilált kínai katonaság

fölött és Korea után sorba foglalják el Formozát, a Peszkadoresz szigeteket, Lu-Szungot (a későbbi Port Arturt) és Szantung félszigetét. De a Kinát körülzárástól féltő imperialista hatalmak nyomására kénytelenek Formozán kívül az összes elfoglalt területeket visszaadni. Az ifjú japán imperializmust Anglia hamarosan védelmébe vette, mert az Egyesült Államok és a mindinkább előretörő cári Oroszországgal szemben Távol Keleten támpontot keres. Így tört ki 1904-ben angol biztatásra az Orosz-Japán háború, amely a délnek irányuló orosz előnyomulást megállította. A vereség következtében Oroszország elveszti Mandzsuriát, amit Kinától a boxer-lázadás idején vett el. Japán véglegesen megkapja Koreát, Port Arturt, a Szahalin sziget déli részét és úrrá lesz a Sárga-tengeren. Azonban ezek a hódítások nem elégíthették ki a japán imperializmust, mert az ujonnan szerzett gyarmatokon élő parasztság szintén gyenge fogyasztó volt s amellett nyersanyag szükségletét sem fedezte. Japán a világháborúban az Antant oldalán vesz részt és a németek ellen harcolva elfoglalja Kiau-Csaut. Az orosz forradalom zavarosában halászva Szibériába is benyomul, de pár év leforgása alatt kénytelen kitakarodni. A világháborúban japán nem gyöngült le annyira, mint az európai nagyhatalmak. Távolkeleten nagy akcióba kezd, hogy kiszorítsa az idegen tőkét és Kína piacát a maga számára biztosítsa. Megkezdődött a japán árúk özönlése, amely az angol és amerikai árúnak nemcsak Kinában, hanem Dél-amerikában és Indiában is komoly versenytársa lett. A japán munkaerő rendkívüli olcsósága lehetővé teszi, hogy a dömping-árú Európában is megjelenjék. Ez az akció kudarcot vall, mert az összes államok vámfalakat emelnek és Japánt válságos pénzügyei ismét terjeszkedni kényszerítik, hogy a növekvő belső elégedetlenséget ily módon vezesse le. Felhasználja a válsággal bajlódó nagyhatalmak tehetetlenségét és elfoglalja Mandzsuriát. Ez sem hozza meg számára a kívánt eredményeket, mert pénzügye a túlzott befektetéseket Mandzsuriában kockázatosnak tartja. Ezáltal a japán parasztság áttelepítése sokkal lassabban halad, mint ahogy annak elégedetlensége nő. Japán felhasznál minden ürügyet, hogy hódító politikáját folytassa. Mandzsuria után 1933-ban Dzsehol következik, utána Hopej és Csahar, majd Szujian tartományok. Ezeket az északi tartományokat Japán Kinától függetleníteni szeretné, mert amellett, hogy 75 millió főnyi fogyasztót képviselnek, nyersanyagban is gazdagok. Így például Kína buzatermelésének 55%-át, a pamuk 60%-át, a szén 88%-át adják és Szanszi még vasércben és petróleum forrásokban is igen gazdag. Kína egész vasúthálózatának 40%-a is itt van. A hódítás nem megy olyan simán, mint ahogy azt Japán elgondolta. A közvélemény nyomására a Koumintang a belső kínai munkás-parasztkormányval a háborút provokáló Japánnal szemben egységfrontba lép. Hogy a japán imperializmus tervei mennyiben sikerülnek, az a közös veszély által egységesített kínai nép ellentálló erejétől függ.

Szakács Gábor

EGY BÚS-FIATAL MEGVÍGASZTALÁSÁRA

A HID-at érő sok rágalmazásra, támadásra, gáncsolásra mind-
eddig nem tartottuk érdemesnek válaszolni, mivel ezek a támadások
mindig onnan jöttek, ahonnan semmi erkölcsi súlyt nem hozhattak
magukkal és mindig oda irányultak, ahol a legerősebbek voltunk.
Most azonban, mikor nem bennünket, hanem lapunk barátját és
volt szerkesztőjét kezdte ki az alattomos áskálódás, úgy érezzük
kötelességünk válaszolni. Annál is inkább, mert a rajtunk keresztül
megtámadottnak sem lapunk, sem más sajtótermék útján nem áll
módjában védekeznie.

A Petrovgrádon megjelenő Tükör frázispuffogtató cikkírója
nagyképpen a következőket állapítja meg: a magyar „fiatalság
megbízott egy embert zászlójának hordozására . . . Azonban méltatlannak bizonyult a nagy tisztségre. Méltatlannak bizonyult azért,
mert engedte a kezéből kicsavarni; amikor látta, hogy már nem
birja továbbra is megvédelmezni (Oh, szép magyar nyelv!), nem
volt jogában másnak azt átadni, mert az nem volt az övé, mind-
nyájunké volt”.

A „méltatlan” szerkesztő erre joggal kérdezhetné: törődtek-e
egyáltalában a „szeretett zászlóval” azok a „fiatalok”, akik ma
annyi színpadi könnyet hullatnak érte?, nem-e ezek, a megcsalt
szerelmes szerepében tetszelgő ifjak (köztük talán éppen a cikkíró,
aki óvatosan nem írta ki a nevét) voltak azok, akik a HID-nak
a legtöbb anyagi és erkölcsi kárt okozták?, utólszor pedig: nem-e
most került a HID igazán az egyetemes magyar ifjúság kezébe?

Tisztelt —iel úr, végül mi is egy megnyugtató felvilágosítással
tartozunk Önnek: mióta az Ön és az Önhöz hasonlók kezéből
kicsavarták a „szent zászlót”, azóta a magyar fiatalok sokkal
egységesebben, sokkal lelkesebben; sokkal nagyobb tömegekben
gyülekeznek alája . . .

Kalmár István

VILÁGSZEMLE

A spanyol nép szabadságharca az egész világot izgalomban
tartja. Ez a harc, mely a feudalizmus maradványai, a kamarilla, a
monarhista tisztek és a fasiszta járom ellen folyik, a spanyol nép
túlnyomó többségét egy zászló alatt egyesítette. A parasztság és
a munkásság, az intelligencia és a kispolgárság minden erejük
megfeszítésével védik a szabadságot és a köztársaságot. A másik
oldalon maroknyi lázadó generális áll, akik megtévesztett marok-
kóiak, az idegen légio söpredéke és Németország, Olaszország
fasiszta különítményeinek segítségével Spanyolország gazdasági,
politikai, kulturális leigázásáért harcol, hogy a spanyol nép nem-
zeti függetlenségének eltörlésével a német és olasz fasizmus kar-
maiba kerüljön. Hogy a spanyol fasizmus nem csak a modern
reakció, de a középkori barbárság hordozója is, azt a Bilbao pia-
cán felállított könyvmáglyák is bizonyítják. — A hitlerista D. N. B.,

az olasz Stefáni hírszolgálati irodák, a Rádió Salamanca és az igazságot aranyért megtagadó, lelkiismeretlen újságírók profécijája már egy éve a fasizmus mindent legázoló győzelmét zengi. Bilbao és Santander eleste mintha tényleg ezt bizonyítanák. De a spanyol nép a csatát nem vesztette el és nem veszti el. Malaga eleste óta, az északi frontrészt kivéve, a köztársasági néphadsereg egy ütközetet, egy arasznyi földet se veszített el. A német és olasz fasiszta légiók minden támadása a köztársasági hadsereg győzelmével végződött és július óta a spanyol nép támadásba ment át. A brunettai és belchitei győzelem, a fasiszták megfutatása Teruelnél, Hueska, Saragosa bekerítése: a köztársaság győzelmei, amikről a napilapok hallgatnak vagy csak szűkszavú, rövid jelentést adnak. A fasizmus legyőzhetetlenségének hitét kell a tömegekben elhinteni és azt, hogy a nép ereje gyenge; ezért egy szót sem szólnak a spanyol nép hősi harcáról, de Franko minden kis sikerét nagydobra ütik.

Egy éve a katonai-fasiszta lázadás kitörésének, Spanyolország véres hadszínterré változott és a spanyol nép vérét idegen intervencionista seregek ontják. Ma a spanyol nép nem csak a monarchisták, marokkóiak és az idegen légió fegyháztöltelékei ellen harcol, ellenfele a nemzetközi fasizmus. Ilyen helyzetben a győzelemhez nem elég az alkalmi milícia, a mesékbe illő hősiesség, vas fegyveremre és egységes hadvezetésre van szükség. Largo Caballero kormánya nem fogta fel a helyzet változását, nem látta be az egységes hadsereg és hadvezetés szükségességét. Az anarhisták befolyása alatt Caballero a trockisták működésének nem tulajdonított nagy fontosságot. Ezért kellett helyét Negrin kormányának átadni, melynek feladata az előző kormány hibáit kijavítani, hogy a spanyol népet támadásba és győzelemre vigye. Negrin kormányra jutása után azonnal hozzá fogott, hogy a győzelem szükséges előfeltételeit megteremtse. A kormány tekintélyét visszaállította, határozatainak végrehajtását biztosította, bevezette az általános hadkötelezettséget, egységes, öntudatos, vasfegyvertől áthatott sereget teremtett és az egész hadvezetést a főparok államosításával, tervszerű termeléssel, a trockisták áruló munkájának elfojtásával sikert biztosító alapokra fektette le.

Hogy Negrin helyes utat választott azt a brunettai, belchitei és a saragossai eredmények bizonyítják. A köztársasági kormány intézkedéseinek sikereiről bővebb adataink nincsenek, egy azonban biztos: a kormány terveinek gyors keresztülvitelétől függ a győzelem. Az „erős hatalom, egységes vezetés, vasfegyver” jelszávának megvalósításától függ a spanyol nép szabadsága.

*

Az új világháború veszélye napról-napra nő. A Róma-Berlin-Tokió tengely háborús provokációi egyre gyakoribbak. A versaillesi szerződések megszegései, Abeszínia leigázása, a spanyol nép gyilkolása, a kínai események a háború mint szélesebb méreteit

mutatják. A népellenes nemzetközi fasizmus a békéért harcoló demokrata államok türelmét állandóan újabb megpróbáltatások elé állítja.

Hitler négyéves uralma Németországban négy évi véres elnyomatást jelent: 1936-ban 90 antifasisztát öltek meg bírói ítélet nélkül, 15 halálos ítéletet hajtottak végre, 18-at életfogytiglani börtönre ítélték, 3283 antifasiszta 6486 év és három hónap börtönt és 1763 év négy hónap fegyházát kapott. Hitler négyéves uralma alatt a fasizmus politikai ellenfeleit 44606 év 6 hónap börtönre ítélték. Négy évvel ezelőtt Hitler kijelentette: „Négy év alatt a német parasztságnak jólétet teremtek, megszüntetem a munkanélküliséget és a német gazdaságot felvirágoztatom”. Négy év alatt a parasztság tönkrement, a munkanélküliség virágzik, a német ipar alig éldegél, míg a hadiipar szükségletei irtózatosságszerű összegeket nyelnek el. Az „ágyúkat vaj helyett” — politikája diadalt aratva a német népet a romlásba viszi.

A parasztság és az iparosok tönkremenése, a munkabérek esése, a kereskedelem pangása, az árdrágulás, élelmiszerhiány, a polgári jogok eltörlése, ez a fasiszta uralom gyümölcse.

A politikai ellenzék egyre jobban erősödik. Nagy sztrájkok kezdődnek és megszületik az antifasiszta egységfront. Nemrég az antifasiszta mozgalom legtekintélyesebb és befolyásosabb képviselői avval a kiáltvánnyal fordultak a német néphez, hogy minden erejét egyesítse a fasizmus elleni harcban. A kiáltvány követeléseit:

A népszabadság helyreállítása, a terrorista törvények visszavonása, a gyűjtőtáborok megszüntetése, sajtó-, gyülekezési-, lelkiismereti- és vallásszabadság, és mint a legelső célt a kiáltvány a szabadságért, békéért és kenyérért indított harccal Hitler és a fasizmus megdöntését tűzte ki. A kiáltványt többek között Grezsinzki, Braun, Pick, Münzenberger a politikusok közül, az írók közül Feuchtwanger, Zweig, Heinrich Mann, Bernhard, Toller, Kisch és Kersten írták alá.

*

Az abessziniai háború miatt az egész olasz ipart a háborús szükségekre rendezték be, ami az élelmiszerek árának emelkedését vonta maga után. Alacsony munkabérek, a terror erősödése, a „hősi halottak” Abessziniában és Spanyolországban porladó csontjai a széles néptömegek elégedetlenségének alapja. Az új antifasiszta hullám különösen 1936 júliusában a munkaviszonyok megjavításáért küzdő munkásmozgalmak alatt ért el magas fokot és nem egy fasiszta pártfunkcionárust is magával ragadott. Az olasz antifasiszták az 1919-es, akkor reakciós, de a mai viszonyok mellett Olaszországban demokrata követeléseket tartalmazó fasiszta programot, amit Mussolini megtagadott vették mozgalmuk politikai alapjául. A nyomasztó gazdasági kérdések Olaszországban ismét napirenden vannak és a fasizmus erőfeszítései odairányulnak, hogy ezen kérdé-

sek megoldását az országon kívül találja meg. Ez az oka annak, hogy fasizmus egyre jobban fenyegeti a békét és háborúk provokálására kényszerül.

*

A Hirota-kormány Japánban sorozatos balsikereket ért meg: Csang Szue Jang tábornok Senszii lázadása, a villamossági iparral és a parlamenttel való összeütközése, Japánnak Amerikával és a Szovjetunióval való viszonyának kiélesedése végül is lemondásra kényszerítették. A „nagy háború” belső előkészítése végett a katonai körök, katonai-fasiszta diktatúrát követelnek és a Hirota után jövő Hajasi tábornok kormánya vette magára azt a feladatot hogy port hintsen a tömegek szemébe. Választásokat írt ki, melyek a fasisztákra és a katonai klikkre katasztrófálisan végződtek. A választások a széles néptömegek elégedetlenségét és az antifasiszta mozgalom erősödését mutatták meg. Emiatt Hajasi kormánya lemondott és Konoje herceg háborús kormány alakításra kapott megbízást. Az új kormány rövid idő alatt kiprovokálta az összeütközést Kinával. A kormány első feladatát megoldotta. Japán háborúskodik Kinával, bár hadüzenetről szó nincs. Biztos azonban, hogy az angol kormány energikusabb magatartása esetén nem tört volna ki ez az összeütközés mint ahogy 1932-ben is az angol külügyminiszternek köszönhető a Mandzsuriai bevonulás sikere.

Az idők folyamán Kinában kb. 120 milliónyi lakosságot számláló terület vonta magát ki a nankingi kormány fenhatósága alól megalkotván a kínai szabad munkásparaszt köztársaságot, melynek hadserege Nanking hét nagy offenzíváját verte vissza. Egész Kinában ezt a hadsereget tekintik az imperialista járom alól való felszabadulásért indított harc zászlóhordozójának. A kínai népköztársaság kormánya februárban ajánlatot tett a Kuomintangnak, hogy egységfrontba tömörülve, megszüntetve a polgárháborút, közös erővel induljanak meg a japán imperializmus ellen. Akkor a Kuomintang kormány ezt az ajánlatot elutasította, egyedül a „Népvédelem” szervezet, melynek élén Szun-Jat-Szen özvegye áll, fogadta el a népköztársaság baráti jobbát és így létrejött az antiimperialista front Kinában. A tömegek nyomása alatt Csang Kaj Sek kénytelen volt a japán kormány követeléseit visszautasítani és a japán seregek betörésére fegyveres ellenállással felelni. Sanghajtól Mandzsuriáig terjedő fronton véres harcok mutatják az egyesült kínai nemzet hősi erejét.

A kínai ellenállás erős erkölcsi támaszt nyert a szovjet-kínai szerződés révén. Augusztus 21-én Nankingban a Szovjetunió kínai nagykövete Bogomolov Wang-Csün-Wei, kínai külügyminiszterrel megállapodást kötött. A megállapodás főbb pontjai: 1. A szerződő felek elítélik a háborús politikát; 2. harmadik hatalom részéről való megtámadtatás esetén, a szerződés aláírói kötelezik magukat, hogy a támadót nem segítik; 3. a jelen megállapodás nem helyezi hatályon kívül a két szerződő fél másirányú kötelezettségeit, esetle-

ges szerződését; 4. a megállapodás augusztus 21-től 1942 augusztus 21-ig marad érvényben. Kína népe a japán támadás ellen hatalmas szövetségest talált a Szovjetunióban. A szovjet-kínai szerződés a népszövetségi politikának következetes keresztülvitelét jelenti, hogy a demokratikus nemzetek összefogásával a békés állapotok fentartását biztosítani lehessen, hogy a kollektív biztonsági rendszer építésével megakadályozzák, az emberiség legnagyobb ellenségének, a fasiszmusnak világgyújtogató törekvéseit.

Minden jel oda mutat, hogy Japán a háborúra nem készült fel eléggé, mert nem számított ilyen ellenállásra. Ha ez valóságnak bizonyul és Csang Kaj Sek nem ismétli meg 1927-es árulását, a kínai hadsereg kilátásai biztatók és ez a szabad és független Kína megteremtését, a Róma-Berlin-Tokió tengely széthullását jelentené. A kínai nép, mint a spanyol, az egész emberiségért, békéért és szabadságért harcol.

*

Ez év augusztus 15-én — amint már a múlt évben is tette, — a lengyel parasztpárt felszólította a lengyel paraszttömegeket, hogy szerte az országban tüntessenek a politikai szabadságért a fasiszta diktatúra és a Hitlerrel való szövetség ellen. A gyűlésen hatalmas tömegek vettek részt: Bochnia kerületben 20.000, ugyanannyi Rzeszovban, 40.000 Jaroslavban, 18.000 Tarnobrzogban stb. A prágai „Pravo Lidu” szerint a résztvevők száma egész Lengyelországban meghaladta a másfélmilliót. Mindenütt egyhangúlag és a legnagyobb lelkesedéssel fogadták el azt a határozatot, hogy már másnap általános tíznapos paraszt-sztrájkot kezdenek az egész országban, még pedig a következő jelszavakkal:

Demokratikus alkotmány és demokratikus választójog úgy a parlamentbe, mint az önkormányzati testületekbe való választásoknál. Amnesztia a politikai emigránsok, elsősorban a parasztpárt vezére Witos részére. A jelenlegi parlament és az önkormányzati testületek feloszlatása. A demokratikus államrend és szabad választások. A bürokratikus kormányrendszer megszüntetése. Új kormány megalakítása, mely a nép bizalmát élvezi. Külpolitikai irányváltás. A politikai emigránsok hazatérése. A hadsereg átszervezése oly értelemben, hogy kész legyen megvédeni az országot és megnyerje az összes állampolgárok bizalmát. A mezőgazdasági termékek árának felemelése, a paraszt munka igazságos jutalmazása.

A parasztpárt a tíznapos paraszt-sztrájk kihirdetésével egyetemben felszólította a nép többi rétegeit is, elsősorban a munkáságot — hogy segítségére legyenek ebben a harcban. A munkáságtól való segítségkérésre először Lodz, az ország legnagyobb ipari központja válaszolt. A munkáspártok és szakszervezetek 24 órás szolidaritás sztrájkot hirdettek ki a parasztok támogatására. Ez a lengyel proletáriátus és parasztság aktív együttműködésének eddigelő legnagyobb megnyilvánulása. Kielc-ben és Bochniában is voltak szolidaritás sztrájkok.

Az augusztus 16-án kezdődő parasztsztrájk rohamosan elterjedt a paraszttömegek között. A sztrájk majdnem az egész országra kiterjedt. Egész Galiciát és Kielce, Lodz, Lublin stb. tartományok jelentékeny részét áthatotta. A határozat szerint sem eladni, sem vásárolni nem volt szabad. Ennek megfelelően a parasztok a városokba vezető utakon őrséget állítottak fel, hogy a sztrájk-törőket feltartóztassák. A rendőrség szétkergette a sztrájkposztokat és letartóztatta tagjaikat. A letartóztatottak védelmére egész kerületek parasztjai keltek fel. Jaroslav, Rzesov, Rymanov és Bochnia erdeiben a parasztok tizezrei gyűltek össze. Megütköztek a rendőrökkel is. A hatalmi szervek a tízezernyi tömegek határozott fellépésére Gruszkát, a parasztpárt tartományi vezetőségének elnökét szabadlábra helyezték és kérték, hogy csillapítsa le a tömeget.

A parasztság megmozdulása nemcsak a munkás, hanem minden antifasiszta körben és így a intellektuelek között is teljes szimpátiára talált. A parasztsztrájk közvetlen reális lehetőséget nyújt egy széles demokratikus front megalkotására az összes antifasiszta erők bevonásával.

Sz. A.

FIGYELŐ

Az Ifjúsági Mozgalom

Az ifjúság a kultúra megvédéséért folyó önvédelmi harcára készülve igyekszik mind erősebb szervezetté alakulni, mert érzi, hogy a szervezett regresszióknak csak szervezeten tud ellentállni. Győztes az marad, akinek szervezetei jobban kiépítettek, egységes szövetkezete erősebb, harcosai önfeláldozóbbak. A világon egyre gyakrabban fellobbanó könyvmáglyák tüzei: (Berlin, Szevilla, Bilbao) korunk középkori lovagjainak nagyszámú felbukása siettet a kulturális védelmi szervezetek kiépítését és tömörülésre sarkalja azokat a kultúregyesületeket, amelyek még nemrég, eddig elért művelődési eredményeik megtartása érdekében, nem gondoltak az efajta harcos szervezkedésre. A kultúrát a megsemmisítés veszedelembe a színes ingü pártok oldaláról fenyegeti, tehát a védelmi alakulatok még formailag sem különíthetik el magukat a politikai mozgalmaktól. Legszebb példa erre a francia népi arcvonal, amely nemcsak a politikai pártok és gazdasági szervezetek szövetsége, hanem a kultúr és jótékonyági egyesületek hatalmas légijának egybevont tábora is. Itt a politikai gyűlések nem csupán a programbeszéd elmondására szorítkoznak, hanem rendszerint egyúttal kultúr-manifesztációk, ahol a politikusok szónoklatait filharmonikus zenekarok számai vezetik be.

Az egész világot átfogó mozgalmak és eszmék hatása alól még a közönyösség és akciótlanlanság mintaképeül szolgáló Vojvodinánk sem vonhatja ki magát.

A múlt század aktív és harcos szerb fiatalsága példájára a

ma már főleg csak multtal rendelkező legrégebb szláv kultúrintézmény, a noviszadi Szrpszka Matica köré csoportosult fiatalság kezd a legszélesebb körű szervezkedésbe. Ez év január 3-án a Szrpszka Matica dísztermében, az anyaegyesület szellemi és anyagi támogatásával a vojvodinai városok és falvak nagy számban megjelent ifjúsági delegátusai megalakítják az önálló Kultúrális és Gazdasági Mozgalmat (Omladinszki Kulturni i Privredni Pokret). Ez az első olyan szlávok által indított vojvodinai kultúrmozgalom, amely a magyarokkal ösztönén együtt akar dolgozni, teljes akció szabadságot biztosítva a magyar nyelvű ifjúságnak. A régi, hatalmas harcot látott egyesület csendbeborult épületét újból felveri az összesereglett ifjúság zaja, amely nagy lendülettel és elhatározással fog hozzá egy új kultúrharc megvívásához. Megállapítják, hogy „az ifjúság túlnyomó része munkanélküli és így a fiatal munkaerő és munkaképesség legnagyobb része kihasználatlanul marad. Éppen azért, mert munkanélküli vagy gyengén fizetett, az ifjúság egészségügyi, morális és kultúrális tekintetben nem fejlődhet normálisan. A kihasználás, a munka gyenge díjazása az egész fiatalságot egyécsítette, tekintet nélkül a különböző társadalmi helyzetekre és új társadalmi tényezőkt, megbonthatatlan egységet teremtett. *Az ifjúság, mint összeség, csak szervezeten szabadulhat ki súlyos gazdasági és szociális helyzetéből*”. Nem beszélni, de cselekedni kell. Nem az egyéni csörtetés, hazugság és az ígérgető halogatások vezetnek a célhoz, hanem csakis a korszerű szervezetség. Az ifjúság élni akar, különösen most, az új világháború előtt erős ez az élnivágyás, amikor a legszomorúbb szerep vár a fiatalságra. Tanulni, dolgozni, küzdeni akar a haladásért, népe és az emberiség szabadságáért.

A mozgalom nem pártok szekértolója. Általános ifjúsági mozgalom, a becületés és haladó fiatalság mozgalma, amely problémáit önmaga igyekszik megoldani.

Csak kitartó munkával lehet a sokat emlegetett vojvodinai közönyt megszüntetni, a fiatalságot aktivizálni és állandó kultúr-munkára birni. Ez akkor valósítható meg, ha sikerül létrehozni az ifjúság *egységét*. Nem egyedül az egyetemű ifjúságét, amelynek egyécsítése ebben a mozgalomban elsőrendű fontosságú, de amely mégis csak az ifjúság kis részét alkotja, hanem egyécsíteni kell az egész ifjúságot: a földműveseket, a munkásokat, iparosokat és intellektuelleket nemzetiségre, vallásra és nemre való tekintet nélkül.

A kidolgozott munkaterv rövid kivonata a következő:

I. Kultúrális téren: Minden helyi csoportnak a helyi viszonyok figyelembe vételével kell dolgoznia és ezért egységes és általános munkatervet kidolgozni nem lehet.

Olyan helyen ahol nincs semmilyen kultúregyesület, az ifjúságnak első kötelessége könyvtárat alapítani és nyilvános előadás sorozatokat rendezni. Amennyiben nem rendelkeznek megfelelő kész előadásokkal, úgy az illető helyi szervezetet a szükséges dolgoza-

tokkal a végrehajtó-bizottság látja el. Az egyes helyeken sikerült eredeti előadásokat beküldik a végrehajtó-bizottságnak, amely azokat sokszorosítja és szükség szerint más helyi szervezeteknek küldi el. A helyi szervezet a lehetőség szerint megalakítja színházi, sport, zenei stb. szakosztályait. Analfabéta tanfolyamokat rendez, valamint kurzusokat a földműves és iparos fiatalság részére szakmájuknak megfelelő témakörrel.

Olyan helyen ahol már vannak kultúregyesületek, arra kell törekedni, hogy megteremtsék a kultúregyesületek egységes működését együttes mulatságok, előadások, tanfolyamok megrendezésével, amelyek különben túlhaladják egy-egy kultúregylet erejét.

A komoly munka mellett gondoskodni kell a fiatalság szórakozásáról, még pedig úgy, hogy azt az egyesület keretein belül lelje meg. Ezért táncmulatságokat, kirándulásokat kell szervezni és így a barátság és együvértartozás érzését fejleszteni.

II. Gazdasági téren: Az ifjúság gazdasági helyzetét tanulmányozni, valamint megjavítani az általános gazdasági helyzettől elvonatkoztatottan nem lehet. Az ifjúság muunkája gazdasági téren nem adhat rögtöni eredményeket. Vannak azonban szerényebb lehetőségek, amelyeket ki kell használni. Az ifjúság gazdasági helyzetének gyökeresebb megjavítása érdekében most csak az előkészítő munkálatok végezhetőek el, amelyek eredményei később jelentkeznek.

Ha valamit meg akarunk javítani, azt először alaposan meg kell ismernünk.

Fontos egy intézmény megszervezése, amelynek feladata Vojvodina gazdasági helyzetének felmérése. A helyi csoportok igyekezzenek ily alosztályokat szervezni, amelynek feladata az illető hely gazdasági alakulását figyelni, arról jelentést összeállítani és a végrehajtó-bizottságnak beküldeni, amely ezek alapján az ifjúsági csoportoknak mindenkor megadja a szükséges utasításokat és tanácsokat gazdasági helyzetének javítására.

A gazdasági munka rögtön megvalósítható részébe tartoznak azok az akciók, amelyek az ifjúságnak bizonyos könnyítéseket, segítséget és hasznot hajtanak. Ilyenek például: kisebb eladási szöveketek alakítása, utazások alkalmával engedmények kijárása, színházi előadásokra kedvezményes jegy beszerzése stb.

*

A noviszádi központi szervezet kiépítése után a helyi csoportok Vojvodina szerte gombamódra szaporodnak. Így Szuboticán augusztus 13-án, a magyar és szláv fiatalok szépszámu részvétele mellett tartották meg az alakuló közgyűlést. A szerb és magyar beszédek és viták során kialakult kedvező légkör a további együttműködés biztató jele.

*

Az O. P. eddigi legszebb manifesztációja az ez év májusában Petrovgradon megrendezett kultúrünnepélye volt, amelyen ismétel-

ték a XIX. század szláv ifjúságának vezérelvét: „Közelebb a népi tömegekhez, kívánságaikhoz és bajaikhoz, ez legyen a jelmondata minden irodalmárunknak és művészi alkotónknak. Nem elég kultúrcentrumot létesíteni, a kultúrát az egész népnek magáévá kell tenni, mert csak akkor mondhatjuk, hogy egy nemzet a kultúr-nemzetek soraiba tartozik“. A petrovgradi kultúrünnepély tökéletesen megmutatta, hogy az ifjúság eléggé felkészült és alkalmas arra a szerepre, amit a mai idők reá rónak.

t. l. j.

A munkabérek és az alkalmazott munkások Vojvodinában*

1. Az alkalmazott munkások száma vasutasok és földmunkások nélkül:

	Vojvodina	Jugoszlávia
1930. } évi	85.839	631.181
1936. } átlag	94.981	616.209
1937. III.	96.936	641.131
1937. IV.	101.358	661.562
1936. IV.	92.822	598.363

2. Az átlagos munkabérek fejlődése:

	noviszadi	szombori	petrovgradi	szubotikai	Vojvodinában	Jugoszláviában
	kerületi munkásbiztosító területén					
1928. } évi	26'49	22'90	22'34	21'33	22'90 (1930)	26'56
1936. } átlag	18'46	16'57	15'55	15'36	16'64	21'68
1937. III.	18'51	15'90	15'67	15'45	16'70	21'68
1937. IV**	19'10	16'85	16'80	16'03	17'37	22'08
1936. IV.	18'22	16'07	15'20	15'18	16'33	21'35

* A Központi Munkásbiztosító Hivatal kimutatása alapján.

** A nagyarányú béremelkedés részben a fizetési osztályok átcsoportosításának eredménye.

Rokkantság, aggkori és halál-eseti munkásbiztosítás.

Tizenötévi huza-vona után, szeptember elsején lépett életbe az aggkori, rokkantsági és halál-eseti munkásbiztosítás, melynek meghozatalát rengeteg harc, pro és kontra írt cikkek halmazza előzte meg. Modern munkásvédelmi törvényhozásunk biztosító ágának újabb gyakorlati haladását jelenti a március 17-én kiadott miniszteri rendelet, amely véget vetett a munkaadók ellenvetéseinek, hogy a munkásbiztosítás nagy terheit, melyek eddig évente átlag 450 millió dinárt tettek ki (270 a munkaadók és 180 a munkások részéről) az aggkori

és rokkantsági biztosítás 570 millió dinárra emeli (330 a munkaadók és 240 a munkások részéről) és ezt a fokozott megterhelést a nemzetgazdaság nem bírja el. (Érdekes, hogy a munkásság képviselői a 60 milliós új megterhelést nem találták kibírhatatlanak, holott ez az amúgy is alacsony bérek ilyen irányú megterhelését 43 %-kal emeli).

A biztosítás főbb rendelkezései meghatározott időtartalmú befizetések után a munkásoknak segélyt biztosítanak: rokkantság esetén és a hetvenedik életév betöltése után, halál esetén pedig a hátramaradott hozzátartozók részére havi

segélyt, az özvegyeknek háromévig tartó segélyt nyújtanak. A segélyek nagysága annyiban függ a befizetések tartamától, amennyiben azok 10 évnél rövidebb, vagy hosszabb időn át történtek, különben az átlagos évi jövedelem a mérvadó. Így a segélyek a 10 éven aluli befizetések esetén havi 36 és 288 dinár, a 10 éven felüli befizetések után 54 és 432 dinár között mozognak, azaz az első esetben a segély az átlagos jövedelemnek 24, a másodikban annak 36%-át teszi ki. Fontos rendelkezés az, hogy az évi jövedelmet a munkában eltöltött idő után számítják, vagyis a munkanélküliség a segélyeket automatikusan csökkenti. (Ha a munkás évenként csak 6 hónapot dolgozott, akkor a segély a bérosztálynak megfelelő összeg fele, ha háromat, a negyedet stb). Mint a betegségi biztosítás úgy a rokkantsági is a földmunkásokat, tengeri halászokat stb. figyelmen kívül hagyja.

A „Radnička Zaštita” (a Munkázbiztosító hivatalos lapja) ez év áprilisi számában a törvény jó oldalai mellett annak hiányaira és fogyatékoságaira is rámutatott. A törvény főbb kérdéses pontjai: az aggkori segélyt túl magas korhatárhoz köti (70 év), amit a mai viszonyok alapján csak minden 3 ezredik munkás ér el; a férjezett munkásnőknek nincs biztosítási joguk; a rokkantsági segély 66%-os rokkantságot igényel és végül az eredeti törvényben megállapított állami szubvenciót a biztosítást életbe léptető rendelet hatályon kívül helyezte. A „Radnička Zaštita” említett cikkei is hangsúlyozzák az ezirányú rendelkezések későbbi megváltoztatásának szükségességét, amit olyképp kellene végrehajtani, hogy a rokkantsági segély a munkaképtelenség fokához mérten már a 66%-os fokozat elérése előtt is folyósítható legyen; hogy az aggkori biztosítás korhatárát 50—55 évre szállítsanak le, ami lehetővé tenne, hogy a munkásság legalább 2—2.5%-a segélyhez jusson; hogy a férjezett munkásnők

a férfiakkal egyenjogokat élvezzenek (amellet ez a kiigazítás az adminisztrációt nagyban megkönnyítené); hogy a segélyek nagysága jobban idomuljon a 10 éven felüli befizetések tartamához és végül, hogy az állami hozzájárulás az összbefizetéseknek legalább 20%-át tegye ki, ami úgy a magasabb segély kiadását, mint az említett korhatár leszállítását lehetővé tenné.

A törvény rendelkezése értelmében az első kifizetések 2 év múlva kezdődhetnek, a befizetésekből összegyűlt tőkét pedig a Munkásbiztosító megállapított fokozatban állami és közszégi kölcsönökbe fekteti.

Palić Nikola

A nemzetközi íróelit a kultúra védelméért. Nincs többé elefántcsonttorony! A lángok az elszigetelt tornyok lábait nyaldossák és a füst kormos illata áthatol a vastag falakon. Kénes pernye száll a világ felett. A fasiszta fertőzés mérgei terjengenek a levegőben. Holdvilágra, tiszta levegőre, csermelycsörgésre éhes poéták költői ihletét ágyúdörgés hangja és vérző paták látványa oszlatja el. Nincs többé elefántcsonttorony, vagy ha van: vakság és bűnrészesség tanyája! Vae soli! Jaj az egyedülállóknak!

A Madridban, Valenciában, Barcelónában és Párisban lefolyt második nemzetközi írókongresszus a kultúra védelmére az írók legjobbjait vonlaltatta fel a fasiszta újbarbárság ellen. Bergamin, a katolikus író és Benda, a liberális polgár egymásra találtak, a marxista Tolsztoj, Ehrenburg, Aragon társaságában, mártír-Madrid puskaporos levegőjében.

„Állást kell foglalnunk!” — Hirdette gyenge asszonyi szavával, de erős meggyőződéssel az ősz Karin Michaelis. Az írónak ez az állásfoglalása, a néger, sárga és fehér költők barátsága — a négy sarkán égő üszkös világ nyomasztó légkörében a megkönnyebbülés és reménység szellőjét hozza felénk. „Toute notre dignité consiste en la pensée” — mondta Pascal. A mai értelmiségiek kiegészítik

a régi gondolatot. Minden méltóságunk a cselekvő gondolatban áll.

A cselekvő gondolat, a társadalmi valóság és a költői álom ölelkézésének, az elmélet és gyakorlat reménydús nászának kongresszusán elhangzott beszédekből közöljük az alábbi kivonatokat.

Dávid Ferenc.

Heinrich Mann (Németország): „Ha nem is mentem Önökkel Spanyolországba, kérem ne tekintsek ezt az önkéntelen mulasztást szökésnek. Egy pillanatig sem szüntem meg hangoztatni csodálatomat a nagy Spanyolország és bámulatos népe iránt. Miközben lelkesedésem rőttem le az emberi szabadság ügyét védő köztársasági Spanyolország irányában, megkísérelve, hogy megnyerjem ez ügy számára mindazokat, akikhez szavaim eljuthatnak, csak egyet sajnáltam, s ez: hogy nem vagyok többé harminc éves. Szerettem volna, mint katona részt venni a harcban: és biztosítom önöket, hogy életemben először irigyeltem meg egyes kártársaimat. Azokat, akik a sors kegyéből a szabadság fegyvereit viselhetik.

Aragon (Franciaország): „A realizmus védelmében szólalok fel. S ezen realizmus nevében szeretnék egy tény- és fogalomcsoportot kiemelni, melynek emberi értékét fel kell ismerni ahhoz, hogy megértsük az emberek között képződő kapcsolatokat nem csak a köznapi életben, hanem a teremtés közben is azon kincs születése és fejlesztése során, melyet kultúrának nevezünk. Szeretném lelkesedésem leróni azon valóságkomplexum iránt, melyet *N e m z e t n e k* nevezünk és megkísérelem itten kimutatni, hogyan hoz létre az élet az emberek között nemzeti viszonylatokat, mik az előfeltételei a kultúra születésének, azaz megkísérelem bebizonyítani, hogy a kultúra védelme és a nemzet védelme egyet jelent... „Minden, ami nemzeti, a mienk”. Ez a tétel különféle képen értendő, aszerint, hogy ki vallja magáénak. Azonban Franciaországban annak az idegen Csa-

ládnak volt a jelmondata, amely évszázadokon át fosztogatta népünket és ezért kizsákmányolási ize volt, lévén arcátlan betörők és fekete reakció frázisa, akikből a fasizmus élcsapatai toborozódnak. Önök ismerik egyébként e formula értelmét, hiszen láthatták, hogy az útonálló, akik az önök javaira vetették rá magukat megcsalt marokkóiakkal, németekkel, olaszokkal és szenyorítokkal, „nemzetieknek” nevezik magukat. Igen azt a büszke fogalmat, mely a mi dicsőséges forradalmunkban született, azokban a napokban, amikor a nép elűzte Versaillesből úrait Valmy napjaiban, midőn veszélyben forgott a haza, azok sajátították ki maguknak, akik már Franciaországban is „nemzetieknek” nevezték magukat. És ebben a szép kasszafuró munkában kivált országom egyik írója, aki leginkább gyakorolta magát a pittoreszk spanyol nyelvben: Maurice Barrés-ra gondolok, aki maga az áruló értelmiségi példaképe, hogy Julien Benda egyik kifejezésével éljek, melynek egy, az ő eredeti értelmezésén túlmenő jelentést tulajdonítok. Mert szerintem csak az embereket lehet elárulni de nem az eszméket, vagy ha úgy tetszik, az áruló értelmiségi az, aki egyeseket szolgál a néppel szemben, az eszmékkel és szavakkal játszó ügyességével.

Langston Hughes (U. S. A.): ... Ismétlem, nekünk, színes népeknek ele-günk van egy világból melyben hasonló dolgok fordulnak elő. S a spanyol tragédia kapcsán látjuk, meddig képesek elmenni az elnyomók, hogy megőrizték hatalmukat. Asszonyok és gyermekek meggyilkolása semmit sem jelent az ő számukra. Azok, akik már bombázták Ethiopia kis falvait, ma Guernicát és Madridot bombázzák. Ugyanazok, akik kényszerítették az olasz parasztot, hogy Afrikában harcoljon, kényszerítik ma az afrikai mórokat, hogy Európában harcoljanak. Keveset számít nekik a bőr színe, hacsak háborús céljaikra használják fel. Japán kényszeríteni akarja Mandzsuri-

kinai lakosságát, hogy az ő vezetése alatt dolgozzon és harcoljon a tokiói nagytökések dicsőségéért és meggazdagodásáért. Ilymódon egy színes nép fenyegető ágyúí segítségével igaz le egy másik színes népet. A faj keveset számít, amikor a fasiszta érdekeket szolgálja... de sokat számít, amikor a világfasizmus arra használja fel, hogy megfélelmitse a dolgozó tömegeket és megakadályozza ezeknek egyesülését. Mint ahogy Amerikában azt mondják a fehéreknek, hogy a négerek veszélyes és rabló fenevadak épp úgy Németországban a zsidókat rágalmaazzák és Olaszországban az etiópiakra köpnek ki. A régi faji mítoszokat azért dédelgetik, hogy meggyöngítsék és meggátolják a dolgozó osztályok fel-emelését.

Karin Michaelis (Dánia): Ma már szilárd meggyőződése, hogy mindenkinek határoznia kell, mindenkinek nyíltan meg kell mondania: ezen az oldalon vagyok, vagy a másikon! Vége a jóindulatú semlegességnek mindenkivel szemben. Nem mondom azt, hogy mindenkit egyetlen pártba kell belekényszeríteni, s hogy vak engedelmesre van szükség. Ez nem áll. A szabadságért küzdők pártja olyan nagy, hogy különböző csoportokat tud befogadni magába. Ma semlegesnek maradni annyit jelent, mint vékony kötélén himbálózni egy hatalmas szakadék felett. Ezt nem lehet, ez a halál.

Nicolas Guillen (Kuba): Meg szeretném határozni ma este a hármas okát a köztársasági Spanyolország ügyéhez való csatlakozásomnak. Mint író: mert meg vagyok győződve, hogy az ember nem lehet igazán az, ha nem áll a kultúra védelmének a szolgálatába; mint kubai: mert országom szintén harcban áll az öt szolgaságba hajtó kizsákmányoló fasizmus ellen, amely épp olyan kisebbség, mint amelyik fegyveresen felkelt a törvényes spanyol kormány ellen; végül, mint néger: mert a fasizmus korlátot szab az emberi

szellem egyetemességének, határt szab a demokratikus elvek terjedésének és ostoba visszatérést jelent az elmúlt idők-höz, melyeket a társadalmi fejlődés már régen maga megett kellett volna hogy hagyjon.

José Bergamin (Spanyolország): Ma szemem előtt lebeg a béke és háború ezen kettős szimboluma: egy nagy spanyol író érintetlen és nemesen a romok fölé emelkedő neve, és a barbárok vérről szutykos halálkiáltása a romhalmaz és a hamu között. És sohasem fogom feledni, milyen békét árasztott a szürkület Trijueque kis spanyol faluban gyermekek kiáltozása közepette, alig néhány kilométernyire a fronttól. A háború nyoma gyenge, nyomorúságos, zavaros és szomorú volt. Szemben a falusi béke, a tiszta ég és az újjászülető gyerekkor hangjának hatalmával. S úgy látszott, hogy mindezek fölött egy spanyol író presztízse uralkodik. A béke és a háború. A béke, mely erősebb, mint a háború. Az élet, mely hatalmasabb, mint a halál. Az igazság, mely győzedelmeskedik a hazugság és a háborús kelepcek, a hamiság és a konvencionális árulás felett, melyek megsemmisítik az egyént és a népeket és elpalástolják a bűnt. Ezért mondtam Chamson barátunknak, hogy a háború az én számomra a halál rossz retorikáját jelenti. *Az igazi béke nem a hazugságok békéje, a halottak és a temetők békéje, hanem az élet békéje, azaz a győzelmet követő béke.*

Tizenyolc ország fiatalsága a párizsi békemanifesztáción — *A vilákiállítás a béke jegyében — A spanyol és kínai fiatalság delegációja tényleges akcióért a háború ellen — Fogadalom, amely kötelez!*

Párizsban augusztus 15-én tizenyolc ország ifjúsága építette ki a courneuvi parkban a fiatalság békétáborát. A két heti táborozás kimagasló eseménye a békétüntetés.

Előző este felvonulás a párizsi vilákiállítás béke-pavillonja előtt.

A Rue de Martinon volt a gyűlés és a felvonuláshoz. A békepavillon előtti téren tizezres tömeg tolong. Minden oldalról fényszórók világítják meg a menet útját. Mozioperátorok és újság-fényképeszek egész sora vár. Este 9-kor megindul a menet. Ugyanekkor hatalmas záporosó seper végig a téren. A fényképeszek káromkodnak. A tömegből a téren nem mozdul senki. Zászlók, s feliratok egész erdeje. A lányok népviseletének aransujtásáról csillogva verődik vissza a reflektor fénye.

A csehszlovákiai delegáció élén egy cseh, német, szlovák, magyar, ukrán ifjú halad.

Másnap délelőtt 10-kor kezdődnek a sportmutatványok. A courneui stadion tribünjét alig látni a sok zászlótól, virágoktól, melyet tizenhét ország fiatalsága feldiszipelt. A tetején hatalmas felirat hirdeti a R. U. P. jelszavát: szervezni a békét!

Déli szünet. A stadion mögött asztalok sora fölállítva az ebédhez. Az angol asztalnál háromszázötven delegátus ebédel. Közben a Párizs felőli utca már feketélik az emberektől. Két órák telve van a tribün. A strassburgi „Harmonia“ Beethoven Egmont nyitányával kezd meg a manifesztációt. Azután felvonulnak az egyes országok ifjúdelegátusai. Zászlókkal, feliratokkal, népviseleti csoportokkal. A spanyol és kínai fiatalság delegációja szimbóluma volt annak az egész kornak, melyben ma élünk. — Nem volt nagy a spanyol delegáció, talán egy huszadrésze az angolnak. Nem jöttek Párizsba sokan. Otthon tüntet a fiatalság a békéért, fegyverrel a kézben. Bénán mankóra támaszkodva, két oldalról támogatva megy egy 20 éves fiú.

Nagy feliratot visz a kínai fiatalság számos csoportja:

„A kínai fiatalság a világbékét védi, mikor a saját országát védi“.

A tribünök nagy lelkesedése válaszol nekik.

Az angol fiatalság nagy feliratot visz a menete élén: „Mentsétek meg a békét a nép egyesített erejével“. Nagy feltűnést kelt a keresztény fiatalság felirata:

„A háború Krisztus tanainak megsértése“.

Nem lehet részletezni a jugoszláv, román, lengyel, amerikai, svájci, holland, svéd, dán, indonézai, belga, bulgár stb. ifjúdelegációk meneteit.

A felvonulás után a fiatalság a mezőnyön sorakozik fel és a denaui bányászklub szimfonikus bányász-költeményt ad elő, Zola Germinálja alapján.

Fél hatkor kezdődik a béke programjának kifejtése a békemozgalom vezetői részéről. Elsőnek a fiatalság világbéke mozgalma központi titkára, Betty Shields Collins beszél.

A francia fiatalság egységes bizottsága nevében annak elnöke, Jean Dupny beszélt, aki a háború borzalmait ecsetelte és összefogásra hívta föl a fiatalságot.

A francia demokratikus fiatalság nevében Monmarché szólalt fel.

A francia baloldali ifjúsövetség elnöke, Raymond Guyot többek között a következőket mondta:

„Ti, akik idejöttetek a mi földünkre, melyet úgy szeretünk, mint ti a tieteket, mondjátok meg, ha hazaértek, hogy rend uralkodik a mi Franciaországunkban, hogy itt szabadon folyik az élet, a munka és nem igaz az, amit egy bizonyos sajtó rólunk terjeszt. A világ fiatalsága meg fogja vívni harcát ellenségeivel és ki fogja küzdeni jogait. Nehéz harc lesz ez. De, ha mindnyájan összefogunk, győzünk“.

Utána egy pap Jézus beszélt, végül a képviselőház elnökének, Herriotnak üdvözlétet olvasták fel, ki személyesen nem vehetett részt.

Majd a béketüntetés ünnepélyes aktusa következik, tizennyolc ország ifjainak képviselői a tribünhöz vonulnak és mindegyik saját nyelvén egymásután fogadalmat tesz:

„Mi, ifjak Jugoszláviából, akik itt összejöttünk abban az időben, amikor más nemzetek fiatalsága a harctéren esik el

— igérjük, hogy minden erőnkkel dolgozni fogunk a békéért, a nemzetek szabadságáért, a fiatal generáció jogai eléréseért:

— igérjük, hogy védeni fogjuk a nemzetek szabad fejlődését, úgy, ahogy a nemzetközi jog és igazság megköveteli;

— igérjük, hogy törekedni fogunk az összes nemzetek közötti testvéri együttműködés kimélyítésére;

— igérjük, hogy dolgozni fogunk a fiatalság egységéért saját országunkban és a többi országokban faji- és világszemléleti különbség nélkül a fiatalok béke világkongresszusa értelmében“.

Másnap bucsú-est a táborban, a tábornok körül.

A népfrentkormány egyik minisztere is részt vesz a delegáció bucsúestjén.

Az autók előtt még egy dal, melyet megafonnal közvetítenek a Táborba, aztán megindulnak haza, hogy otthon megvalósítsák a fiatalok egységét a békéért a fiatalok jogaiért. **Zoltán S.**

Fényes Samu

A magyar latifundium egyik nagy ellenfele, Fényes Samu, 76 esztendőskorában Bécsben meghalt. Fiatalkorában ügyvédi irodája volt Kassán. Fél századdal ezelőtt kezdte harcolni a magyarországi nagybirtok sötét léte ellen, az ezerholdak felosztásáért. Tanított, buzdított, felvilágosított; küzdött szóban és írásban. Kurucz Féja Dávid c. színművében a „boldog“ békevilág

Habsburg-talpnyaló íróival a magyar becsületesség lázadását szegezte szembe. A forradalmak utáni keresztény kurzus földönfutóvá tette. Lankadatlan erővel hirdette az emigrációban is különböző helyeken megjelentetett lapjaiban, a magyar nagybirtok ádáz létének megszüntetését, a magyar közélet demokratizálásának szükségességét és Magyarországnak az utódállamokkal való szoros összefogását a béke érdekében.

L.

SZEMLE, SZEMELVÉNYEK

Hitler: írta Konrad Heiden. (Eugen Prager, Bratislava kiadása). Hetven milliós nép a technika és a szellemi kultúra legcsúcsán. A hetven millió jóval több, mint felének minden vágyálma egy új, egy szebb világ. Több mint tizenötmillió felnőtt, teljes jogú polgár, tudatosan, szervezeten törekszik, harcol a munka, a politika és a szellem frontján a nagy többség vágyalmának megvalósulásáért. És nyakába ül Hitler!... Az imént még egy szebb, egy igazabb, egy rendezettebb, szabadabb jövőért lelkesülők tízezrei, nem!, százezrei „Heil Hitler!“ ordítanak, győzelemittasan rombolják le mindazt, amit évtizedes kemény, sokszor véres küzdelemben kiküzdöttek, felépítettek maguknak, tétlenül, szóltanul és ellenállás nélkül nézik gyönyörű intézményeik, szervezeti házaik elrablását, sajtójuk elnémitását, vezetőik bebörtönzését, koncentrációs táborokba való internálását, mindennek, ami kultúra, civilizáció, haladás, humanizmus: lábbal tiprását és kiirtását. És a nagy tömeg nemcsak hallgat, hanem ujjong hozzá: Heil Hitler! Heil Hitler!

Honnan e változás? Mi történt?

Ezekre az égető, nyugtalanító és idegeket tépő kérdésekre ad felvilágosító, útbaigazító választ Heiden Konrad, Hitler című, nagyszerűen megírt, bőséges bizonyító adatokkal alátámasztott, kétkötetes

munkája. A címe csak: „Hitler“, mert „Hitler Adolf: az Németország! — hirdetik mai napság illetékes helyen“. De a kétkötetes mű tartalma sokkal, de sokkal több, mint Hitler biográfiája, amint az író maga is mondja: „megkísérlem Hitler Adolfban a mai Németországot megfejtetni“. És valóban a mai nemzeti szocialista, hitleri Németországot tárja elébünk, fejt meg, amint az Hitler nevével és a mögötte, helyesebben a háttérben őt támogató tőkés, nagybirtokos osztály, hadsereg és a mindenható bürokrácia segítségével megszületett.

Katonák, bohémek, félproletárok „minden társadalmi osztály hulladékanyagából“ merül fel Hitler Adolf ismeretlen alakja, mögötte zavaros mult, előtte sivár, egzisztencia nélküli jelen. Heiden végig kíséri Hitler alakját a hajléktalanok menhelyén, a szegényházakban, ahol anyja halála után — mivel sem tanulni, sem dolgozni nem akart, hosszabb időt töltött munkátlanul, időközönként képeslapokat festve, vagy reklámcédulákat rajzolva. Elmulasztotta a sorozásra való jelentkezést, a háborúba azonban önként jelentkezik. A háborút mint törzs-ordinanc küzdötte végig, oh nem a lövészárkokban, hanem a nem sok veszéllyel járó ezredtörzsnél.

Ifjúságának ezen évei alatt semmiféle szakmát sem tanult meg, a festészethez inkább ellenállhatatlan vágyat érzett, mintsem, hogy tehetsége lett volna hozzá, hiszen kétszer akarta magát felvétetni a festői akadémián, sikertelenül, sőt a második jelentkezésnél rajzai alapján próbára sem bocsájtották.

Ez a nagy tehetséget egyáltalában nem igazoló Hitler azonban valamit nagyon jól, sőt, mindenki másnál jobban tudott. A tömegekkel bánni, vágyaiknak, kétségbeesésüknek kifejezést adni. Ez a „szegényház moslókán okosult“ Hitler ezzel a képességével indult neki hívek szerzéséhez, akiket az elégedetlen tisztek, vagyonukat vesztett, egzisztencia nélküli polgárok, eladósodott nagybirtokosok és

kilátástalan jövőjű diákok között talált meg. Ebben a munkájában nemcsak a wilheimi időkből a köztársasági kormányoktól bűnösen állásukban meghagyott hatóságok támogattak, hanem ellenfelei naiv jóhiszemősége, a haladó polgárság gyávasága, a szociáldemokraták tehetetlensége és a kommunisták rövidlátása is. „A nemzeti szocialista párt — mondja Heiden — majdnem gőzhenger gyanánt gördül végig máról-holnapra a német politikán. Hallatlan választási győzelmek, hatalmas tömegfelvonulások váltják fel egymást; az államhatalom, a pártok gyenge váza, mint valami természeti erő alatt roskad össze“. Hitler igéri a kamatrabtság megdöntését, a munkanélküliség megszüntetését, igazságos bért, a tehetség érvényesülését. És a tömeg hisz, bizik benne. Ő az igazi, ő a megváltó. A régi pártok lassanként hitelüket veszítik. Pillanatnyilag nincs más, csak pótlék: Hitler! És Hitlert teszik meg, Krupp, Thyssen, Vogler, a keletelbai junkerekkel egyetemben, Németország prokuristájává, hogy az ő számlájukra uralkodjon rajta. És Hitler uralkodik is rajta immár négy éve.

Heiden mesterien fest róla portrét, analizálja kétlakiságát, képességeit és tetteiből, szónoklataiból, írásaiból megállapítja róla, nem lángész, nem is nagy államférfi, még csak nagy politikusnak sem mondható. „A történelem — mondja Heiden — csak arról állíthat majd ki bizonyítványt neki, hogy nagyon szorgalmas ember volt. Tizennégy, hosszú éven át derekasan szolgált, hogy a világtörténelemben felmászhasson a latorján, mindig a legkisebb ellenállás és a legnagyobb biztonság útjait választva“.

A. J.

Politika. (1937. augusztus 19.). Egy nagy párisi napilap érdekes cikket közölt a napokban egy emberről, aki a munka terén minden eddigi rekordot megdöntött. Neve Pierre Courage (ez talán ironikusan hangzik). Hetven évet töltött el bánya-

munkában, mélyen a föld alatt. Tizenhárom éves korában szállt le először a tárnába és nyolcvanhárom éves korában tért onnan vissza. Hetven év a bányában, hetven év a sötéttségben, az eredmény: Courage bácsi vakon tért vissza a napvilágra.

Amíg élek emlékezni fogok az öreg bányász szavaira:

— És most, amikor élvezhetném egy kicsit azt a napot, melyről olyan sokat mesélnek — vak vagyok!

De, kérdezhetnék, mi köze mindennek egy beográdi újságíró párisi küldetéséhez?

Van köze, éspedig:

A népfront-kormányban van egy fiatal tagja is: Léon Lagrang. Rendes tagja a Blum vezetése alatt álló franciaországi szocialista pártnak is. A kormányban Lagrang a testnevelés-, sport- és szórakozási ügyek államtitkár tisztségét tölti be. — Igen, a szórakozási államtitkár tisztségét!

Ennek a bizonyos Lagrangnak a nép testnevelésén kívül még az a feladata, hogy azon francia polgároknak, akik életüket nehéz munkában töltik el, megadja a lehetőséget, hogy az életben, érezzék mászt is mint fáradságot. Ez azt is jelenti hogy Franciaországban, ahol az emberiség szabadságának napja kelt fel, a Pierre Courage-ok számára az örök sötéttség soha többé kötelező ne legyen.

„Mi az ifjúságnak új világot teremtünk és én azt akarom, hogy a fiatalok szebb életet éljenek, mint a milyent mi éltünk. Azt akarom, hogy az ifjúság saját magát megbecsülje, hogy együtt, egyetértésben éljen. Ez a fontos ez acélozza a lelkünket. Miért építünk most Franciaországban mindenféle szállodákat és nyaralókat az ifjúság számára? Itt ismerkednek meg egymással vasárnapi pihenők, kirándulások és vakációk idején az egyetemi hallgatók és munkások, az inasok és diákok, franciák és külföldiek. És a külföldiek is — természetesen — csatlakoz-

hatnak szervezeteinkhez. Ezt is támogatjuk. Ifjúsági vendégfogadóink ajtajai nyitva állanak a külföldiek előtt. Ezen ismerkedésben az ifjúság sokat tanul, de mindennek előtt megtanulja egymást szeretni.

Mindez természetesen holt betű lenne, ha a N. F. kormány sok más újítás mellett Lagrang reszortjában is egy fontosat nem vezetett volna be. Mindenki, aki akár napszámért, akár havi fizetésért dolgozik évi egy-két heti fizetéses szabadságot kap. Ez munkásokra, alkalmazottakra, tisztviselőkre, iparosokra, sőt kisparasztoakra is (aki jövedelmi adót nem fizetnek) egyformán vonatkozik.

— Országunk történelmében a dolgozó nép szórakoztatásának gondját először a N. F. kormány vállalta. Lagrang itt hihetetlenül beszédes számokat említ. Franciaország polgárainak olyan százezrei mennek nyaranta pihenni, üdülni, munkától megtámadt egészségüket helyreállítani, akik saját munkájukból élnek. A számuk tavaly 300.000-ről 600.000-re ugrott, az idén pedig augusztus elsejéig elérte az 1,600.000. Számításom szerint — mondja Lagrang — a nyár végéig a két milliót is meg fogja haladni.

Célunk, hogy a szórakozás óráiban a dolgozó nép az élet örömeit és saját méltóságának értelmét érezze.

— A francia ifjúság — jelenti ki Lagrang a béke szenvedélyes híve. A békében hisz és az egész emberiség legnagyobb értékének a békét tartja. Majd hozzá teszi: — A francia ifjúság erejének és nagyságának teljes tudatában van. Ebben az irányban neveljük és tanítjuk, tiszta szívvel, becsületes szándékkal nyitjuk ki szemeit. De hangsúlyozom: *a francia ifjúság nem hiszi azt, hogy egy ország és egy nép nagyságát habóruk és vérontások jelentik. Tudassa az egész világgal, hogy a francia ifjúságot békeszeretet hatja át, tudassa, hogy gyermekeink kivétel nélkül pacifisták! De, a francia ifjúság nem gyáva. Ellenkezőleg! Ifjúságunk bátor, vitéz*

és önfeláldozó. Munkánk célja, életünk értelme, hogy hazánkban a boldogságot megvalósítsuk, Európa boldogulását támogassuk és az egész világon elősegítsük az emberiséget jobb jövőjének elérésében".

Amikor az interjú befejeződött úgy éreztem, hogy ebben az országban nem lesz többé alkalma egy újságírónak sem megható mesét írni Courage bácsiról, a munkásról, aki hetven évi sötétség után a napvilágra jövet nem talált napot.

A párisi ég fényében, mely sok csodát látott míg egy boldogabb emberiség derült ege lett, az állomás felé bandukoltam, hogy elinduljak Balkán szívébe, mely oly sokszor dobogott emberien és fülemben, lelkemben, egész énemben Léon Lagrang szavai visszhangzanak: — „*Adja át a jugoszláviai ifjúságnak a francia ifjúság szívélyes, testvéri üdvözlését*”.

Vuk Dragović.

Nova knjiga. A zagrebi Nova knjiga most megjelent 3—4. kettős száma Spanyolországgal foglalkozik. Érdekes bepillantást nyújt a spanyol belpolitikai helyzetbe, de a kérdés külpolitikai fejleményeiről is szemléltető, objektív képet ad. Alább közlünk egy részletet a kis könyvből, melyet a közismert újságíró Dediđer Vladimir írt.

„Visszatérésem után sokan kérdezték tőlem, lehetséges-e hogy Spanyolországban a trockisták a fasisztákat segítik.

Jelszavaik után, az első pillanatra ezt nem vehetjük észre. De ha az ember megismerkedik a spanyol helyzettel akkor tisztán látja, hogy a trockisták Franco leghűségesebb szövetségesei.

Megmondom miért:

A trockisták már a lázadás kezdetén éles hajsztát indítottak a Népfront kormány ellen. Minden erejüket latba vetették, hogy megakadályozzák a néphadsereg és annak egységes vezetésének megteremtését, holott nyilvánvaló, hogy csak az ilyen katonaság képes a gyakorlott olasznevet ezredeket és Franco martalócait legyőzni. A trockisták ezirányú működé-

sét a spanyol nép drágán fizette meg. Csak ez év júniusában, a trockista lázadás után jött létre az egységes hadvezetőség. Nekik köszönhető, hogy Katalonia Spanyolország leggazdagabb része tétlen maradt akkor, amikor a többi frontokon a spanyol munkások és parasztok életre-halálra menő harcot vívtak a fasizmussal.

A mindennapi szabottáláson kívül március 8-án Valencia környékén fellázdak. Ez a lázadás akkor tört ki, amikor három motorizált olasz hadosztály megindult Gvadalaharánál, hogy fölgöngyölje a madridi frontot. Nem véletlen, hogy ez a két esemény időszerint egybe esett. A munkát fölosztották egymás közt, a fasiszták a madridi fronton támadtak, a trockisták pedig a front mögött. De ugyanúgy ahogy a fasiszták Gvadalaharánál véres vereséget szenvedtek, szövetségeseik a trockisták is pórul jártak. A fasiszta-trockista vereség után a világsajtó nem foglalkozott evvel a sikertelen lázadással, egyedül az angol liberálisok lapja „News Cronicle” hozott erről tudósítást.

A második trockista lázadás akkor tört ki, amikor Bilbao legnehezebb óráit élte és amikor a baszk nép vezérei egyre kétségbeesettebben sürgették, hogy a nyomás meggyengítése végett a katalán hadsereg Hueszkánál menjen át támadásba. A trockista lázadás miatt az a támadás elkésett.

Milyenek voltak az erőviszonyok Katalóniában a trockista fölkelés előtt?

Mindenek előtt két hatalmas szakszervezet jöhet számításba. Az anarhista C. N. T. közel 500.000 tagot számlál. Ezek a munkások Franco felkelése előtt még nem fogadták el a marxizmust, hanem az anorhoszindikálizmus alapján álltak. A C. N. T. a gyorskolektívizálást tűzte ki célul, de csakhamar belátta, hogy az első lépcsőről nem lehet a tizedikre ugrani, hogy előbb a pillanatnyi feladatokat kell megoldani, azaz befejezni a polgári-demokrata forradalmat, vagyis legyőzni Francot

és csak azután lehet elkezdni a nép felszabadítását. Belátta, hogy a másik szakszervezet az U. G. T. helyes és ésszerű politikát folytat, amit legjobban bizonyít az a tény, hogy az U. G. T. taglétszáma 1936 júliusától 1937 júliusáig 50.000-ról 470.000-re emelkedett.

A szakszervezeteken kívül a következő politikai pártok vannak:

1. Az Egyesült Szocialista Párt (P. S. U. C.), a III. int. tartozik 50-ezer taggal az U. G. T. ennek a pártnak befolyása alatt áll.

2. A kisbérloknak (Rabasieres) 70-ezer tagjuk van. Ezek a P. S. U. C. szövetségesei.

3. Luis Kompanis antifasiszta pártja katalon nemzeti program alapján 20-ezer taggal rendelkezik.

4. Actio Catalone, polgári centrum 4-ezer taggal.

5. Az anarhista párt (F. A. I.) 15-ezer taggal és végül 6. a trockista párt (P. O. U. M.) kb. 3.500 taggal, ebben a pártban a kommunista pártból fegyelmezetlenség miatt kizárt elemek voltak a főkolompósok.

Amint a fenti adatokból látjuk a trockisták gyengék voltak ahhoz, hogy a lázadást önerejükkel kirobbantsák. A legsilányabb anarhista elemekkel szövetkezve május 3-án elfoglalták a barcelonai telefon-központot. Megemlítsére méltó, hogy a lázadás letörése után egyes trockista kaszárnnyakban ágyúkat, gépfegyve-

reket és több mint kétezer puskát találtak, míg ugyanakkor az aragoniai fronton a munkások majdnem fegyvertelenül álltak.

A trockista lázadás után az anarhisták is észbe kaptak ők is rájöttek arra, hogy a Népfrent programjának teljes keresztülvitele a tökéletes felszabadulás egyedüli biztosítéka. A F. A. I. és a C. N. T. május 6-án a lázadás elfojtása után kiltványt adtak ki amelyben a felkelést elítélték és azt provokátorok művének bélyegezték.

A trockisták áruló szerepét ki tudja hanyadszor, júniusban még egy esemény bizonyította be. A katalán rendőrség egy népkormány elleni összeesküvést fedezett fel. Erre a felfedezésre egy Gestapo kém letartóztatása vezette. A további nyomozás szenzációs eredményekkel szolgált. Ez a kémcsoport Franco vezérkarát a köztársasági katonaság minden mozdulatáról értesítette, úgy hogy annak sok terve már előre sikertelenségre volt ítélve. Ennek a csoportnak, — amely melleleg egy új lázadást készített elő — leleplezésével kapcsolatban letartóztatták a trockista párt központi bizottságának több tagját, köztük Nint, Gorkint és Andradet.

Ezen leleplezések és események után a kormány elhatározta, hogy a trockistáktól a hatalma alatt álló területet egyszer s mindenkorra megtisztítja s így megsemmisítse azokat az akadályokat, amelyek a fasiszták végleges legyőzését megakadályozták.

A „HID” a magyar fiatalok lapja! Olvassa és terjessze a „HID”-at!

Kéziratokat csak a portó előzetes beküldése mellett küldünk vissza. Csak teljes névvel és címmel ellátott kéziratokat veszünk figyelembe. Lapunkban megjelent minden cikkért írója felelős. — Levelek és kéziratok Adm. i Red. HID Subotica, pošt. fah 88. címre küldendők.

„HID” literarni časopis, izlazi deset puta godišnje. — Odgovorni urednik i izdavač: MAYER OTTMÁR — Redakcija i administracija: SUBOTICA, Petrogradska ul. 35